

TARTU ÜLIKOOL VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Muusikaosakond

AÜ Koolimuusika

Marju Mäe

**GRUPIÕPPE METOODILISED ALUSED JA NENDE RAKENDAMISE
VÕIMALUSED FLÖÖDI ALGÕPETUSES**

Bakalaureusetöö

JUHENDAJAD: Maret Tomson

Neeme Punder

Viljandi 2011

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. GRUPIÕPETUS TEOORIAS JA PRAKTIKAS	5
1.1. Grupiõpetus psühholoogide vaates	5
1.2. Grupiõpe muusikas	6
1.3. Grupiõppe meetodid muusika- ja pillimänguõpetuses.....	7
1.3.1. Zoltan Kodaly (1882-1967).....	8
1.3.2. Carl Orff (1895 - 1982)	8
1.3.3. Shinichi Suzuki (1898 – 1998).....	9
1.3.4. Riho Päts (1899 - 1977).....	10
1.3.5. Colour String/ Colour Keys.....	11
1.3.6. The Boosey Woodwind and Brass method.....	13
1.4. Grupiõppe praktiline rakendamine	14
1.4.1. Grupiõpe Eestis	14
1.4.2. Ansambli- ja orkestrimäng	17
1.4.3. Improvisatsioonist	18
2. UURIMUSE METOODIKA JA VALIM	20
2.1. Metoodika	20
2.2. Valim	21
3. KÜSITLUSTULEMUSED JA NENDE ANALÜÜS	22
3.1. Üldised tulemused.....	22
3.2. Grupiõpetus flööditunnis tegevõpetajate arvamustes	24
KOKKUVÕTE	36
KASUTATUD KIRJANDUS	39
LISAD	41
Lisa 1. Küsimustik	41
Lisa 2. Täiendavad tabelid	46
SUMMARY	48

SISSEJUHATUS

Viimasel ajal on olnud muusikakoolides kõneaineks grupiõpe kui alternatiiv individuaalõppe kõrval. Kumb võiks olla arendavam õppevorm pilliõppes või peaksid nad eksisteerima paralleelselt? Antud teema valik tulenes minu huvist probleemi vastu ja reaalsest vajadusest uurida, kas instrumendi individuaalõppe alternatiiviks võib olla grupiõpe?

Eestis on olnud peamiseks instrumendi õpetamise meetodiks individuaalõpe, samas kui mujal maailmas praktiseeritakse ka grupiõpet. Käesoleva töö eesmärgiks on vaadelda grupiõppe mõningaid meetodeid, mida on kasutanud erinevate riikide pedagoogid.

Grupiõppe metoodikat puhkpillidele (sealhulgas ka flöödile) seni Eestis käsitletud ei ole. Tänapäeval on antud teema muutunud aktuaalseks, küllap mõjutab seda ka koolide majanduslik seis. Eestistki on tuua mitmeid näiteid, kus koolides alustatakse puhkpilli õppimist kas ansambelis või orkestris.

Uurimustöö eesmärgiks on kaardistada, milliseid õppemeetodeid (individuaalõpe, grupiõpe või kombineeritud õpe) Eesti muusikakoolide flöödiõpetajad kasutavad ning tuua esile grupiõppe rakendamise kogemus (millist metoodikat kasutatakse, millistel alustel moodustatakse grupp ja kui suur oleks grupi suurus, et ei kannataks õpitulemused). Eesmärgiks on välja selgitada, kuidas ja millal on võimalik rakendada grupiõpet. Kui levinud on Eesti muusikakoolide flöödiõpetajate seas grupiõppe meetod ja millised on õpetajate hoiakud selle suhtes?

Uurimuse probleemid: Kas flöödiõpetajad eelistavad õppemeetodiks individuaalõpet, grupiõpet või kombineeritult mõlemat ja miks? Milline on muusikakoolide flöödiõpetajate grupiõppe rakendamise kogemus ja kuidas nad hindavad selle meetodi kasutamise tulemuslikkust? Millistel didaktilistel põhimõtetel tuleks grupiõpe organiseerida, et saavutada õpieesmärkidega püstitatud õpiväljundid?

Niisiis on uurimisobjektiks grupiõpe flööditunnis Eesti tegevõpetajate arvamustes.

Väidan hüpoteetiliselt, et Eesti flöödiõpetajad eelistavad grupiõppele individuaalõpet. Samas leiavad mõned õpetajad, kes kasutavad grupiõpet, et see arendab õpilast mitmekülgselt.

Käesoleva töö teoreetilises osas (esimene peatükk) on grupiõppe analüüsimisel kasutatud erinevate psühholoogide uurimusi. Ruth Alas, Nicky Hayes ja C. H. Lindgren on uurinud grupi mõjust selle liikmetele. Töös on tuginetud ka Kai Karma ja John A. Sloboda mõtetele sellest, kuidas valida lapsi muusikakooli ja kas selline valik on üldse vajalik. Signe Kägi ja Airi Liimets on oma artiklites käsitlenud Riho Pätsi muusikaõpetuse meetodeid; Monika Pullerits ja Tuuli Toom Carl Orffi metoodikat; Tiina Selke analüüsib Zoltan Kodaly metoodikat; Sirje Subbe-Tamm Shinichi Suzuki metoodikat. Oma töös olen käsitlenud ka Chris Morgani pilliõpetuse metoodikat, et saada ettekujutus orkestripõhisest pilliõpetusmeetodist.

Magistritöö Suzuki viiuliõpetusest on kirjutanud Anu Mänd Pärnu Muusikakoolist. Lisaks on töös kasutatud intervjuud flöödiõpetaja Tõnu Sepaga, kes on aastaid praktiseerinud pilliõpet grupis (mitte küll ainult flöödid, vaid erinevad pillid).

Suureks abiks oli Ida-Helsingi Muusikakooli flöödiõpetaja Jaana Laasoneni grupiõppe kursuse materjalid ja näpunäited. Oma töös olen kasutanud ka Eesti Muusikaakadeemia Täiendkoolituse puhkpilliõpetaja kutsealase koolitusprogrammi raames kirjutatud pedagoogilist lõputööd „Grupiõpe flööditunnis“ materjale.

Töö empiirilises osas (teine peatükk) kirjeldan ja põhjendan oma uurimuse metoodika ja valimi valikut ning eesmärki. Kolmandas peatükis analüüsin ja interpreteerin flöödiõpetajatele saadetud küsimustiku vastuseid, kasutades Liile Jõgi „Kirjeldav statistika“ õppematerjale.

1. GRUPIÕPETUS TEOORIAS JA PRAKTIKAS

1.1. *Grupiõpetus psühholoogide vaates*

Psühholoogid on erinevate meetodite ja katsetega uurinud, mil viisil inimesed üksteise käitumist mõjutavad. Inimesed käituvad teiste kohaloleku korral erinevalt võrreldes sellega, kui nad arvavad, et neid ei jälgita. (Hayes 2002, lk 55, 64)

Sotsiaalpsühholoogid defineerivad gruppi kui inimühendust, mis on regulaarses koostegEVuses ja vastastikuses sõltuvuses ühe või enama ühise eesmärgi saavutamiseks teatud perioodil.

„Grupiliikmete tegevusest võib tekkida sünergia – nähtus, kus grupi liikmete koostegEVuse tulemus on suurem kui üksikute resultaate summa“ (Alas 1999, lk 36).

Grupp võib mõjutada inimest – mõnes olukorras ta piirab indiviidi tegevust, teises julgustab olema vaba.

Nähtust, kus ülesande sooritamine teiste juuresolekul muutus kergemaks, nimetatakse **sotsiaalseks soodustamiseks**. Seejuures peab kaasnema võistluslik element (konkurents), vastasel juhul ei töötata teistega koos paremini kui üksi. Sotsiaalse soodustamise vastand on **sotsiaalne looderdamine**, mille oluliseks teguriks on anonüümsus. Inimene ei tunnetata oma vastutust ja seetõttu on tema tegevus vähem efektiivne. Psühholoogid leiavad, et jagatud vastutus tekitab suurema turvatunde, kuna ükski grupi liige ei tunne ennast **täielikult** vastutavana. Grupi liikmed tajuvad gruppi ja ennast selle liikmena. Grupiliikmete vahelised suhted ja sõltuvus mõjutavad inimesi vastutustundlikumalt käituma. Olulise tähtsusega on ka see, kes kujuneb või määratakse grupi liidriks, millised on tema isikupärased omadused. Kindlasti peaks liider suutma olla teistele eeskujuks ja aitama kaasa grupi eesmärkide saavutamisele. (Hayes 2002, lk 43-45)

On asju, mida õpilased saavad üksteiselt palju paremini õppida kui täiskasvanult, sest paljud õpilased taluvad kaasõpilaste märkusi paremini. Üksteiselt õppimist – **õpilastrepetiitorlust** on peetud küllalt tõhusaks õppeviisiks. 17. saj. tšehhi pedagoog Jan Komensky (Comenius) on väitnud, et repetiitori rollis olevad õpilased õpivad ise rohkem kui need, keda nad õpetavad.

Sotsiaal- ja pedagoogilise psühholoogia spetsialistid avastasid, et õpimotivatsiooni aluseks on hoiakud, mis vormivad suurel määral grupis valitsevaid psühholoogilisi protsesse. Kui grupis kujunevad hoiakud, mis on kooskõlas õpetaja ja kooli taotlustega, tajuvad selle liikmed õppekava poolt esitatavaid probleeme huvitavatena ja püüavad neid lahendada. Vastupidiste hoiakute korral tekib vastupanu õpetatavale. Psühholoogide katsete tulemusele toetudes võib grupiõpet soodsates tingimustes pidada õpilasi edasiarendavaks jõuks. Peab toimima konkurents, iga grupi liige peab tundma ennast vastutavana ning grupis peab olema tugev ja hakkaja liider. (Lindgren 1994, lk 297-299)

1.2. Grupiõpe muusikas

Testid, mida sisseastumisel sooritatakse, ei anna meile garantiid, et heade tulemustega laps oleks ka töökas ja õpihimuline. Lapsed on erinevate kogemuste ja tundlikkusega, kuna nende kasvukeskkond on olnud igaühel erinev. „Laps, kes sooritab testid hästi, keda aga muusika ei paista huvitavat ega inspireerivat, võib olla intensiivse muusikahariduse jaoks veel sobimatu“ (Sloboda 2000, lk 210).

„On tehtud üllatav tähelepanek, et muusikaõpetuse puhul ennustavad edu paremini hoopis teised omadused kui muusikalised eeldused. Kõne alla tulevad koolis edasijõudmine, intelligentsuse ja õppimisoskustega seotud asjaolud. (...) Intelligentne ja tõhusalt õppiv inimene saavutab edu mistahes õpingutes, sealhulgas ka muusikaõpingutes, eeldades, et tema muusikaanne ei sea märkimisväärsed piiranguid“. (Karma 1997, lk 8)

Grupis musitseerides õpivad lapsed üksteist suurepäraselt kuulama ja tunnetama, mis on edaspidiseks ansamblimänguks vajalik. Õpetaja ülesandeks on vormida neist üksteist kuulav, tunnetav ja arvestav kollektiiv. **Grupitöö on kui ühine loomisprotsess.** Tunnis koosmusitseerimiseks on palju võimalusi, tunni sisu tuleneb õpetaja fantaasiast ja teadmistest. Õpetaja ülesandeks on õhutada lapsi loominguliselt mõtlema, siis võib sealt tulla palju huvitavaid ideid – see seab aluse improvisatsiooni õppimisele. (Pullerits 1998, lk 52, 53)

1.3. Grupiõppe meetodid muusika- ja pillimänguõpetuses

Muusikainstrumendi (mitte küll konkreetselt flöödi) grupis õpetamise meetodit on käsitlenud mitmed tunnustatud pedagoogid-metoodikud nagu näiteks: **Shinichi Suzuki** Jaapanis, **Carl Orff** Saksamaal, **Zoltan Kodaly** Ungaris, **Riho Päts** Eestis. Loetletud pedagoogid on rõhu pannud pigem ansamblimängule, kus on palju erinevaid pille ja need õpetused on pigem lapsi üldmuusikaliselt arendavad.

„**Colour String / Colour Keys**“ - õpetussüsteem kujutab endast pillimängukooli, mis tugineb Z. Kodaly filosoofiale muusikaõpetuses lastele. Ida-Helsingi flöödiõpetajad **Jaana Laasonen ja Riikka Rahivaara – Tarkka** on koostanud Flöödikooli Huilu ABC (1998). See on minu töös ainus metoodika, mis käsitleb konkreetselt flöödi grupiõpet.

„**The BOOSEY WOODWIND & BRASS METHOD**“ – orkestripõhine pilliõpe. **Chris Morgan** (Guildhall School of Music and Drama) leiab laialdaste uuringute tulemusena, et instrumendi õpetamise eesmärk peab vastama tänapäeva muutuvatele vajadustele ning selleks on ta välja töötanud instrumentalistide ja heliloojate kaasabil uue õppeprogrammi.

Orkestripõhiseid pilliõpetamise õpikuid on veelgi: näiteks Feldstein, S. & O'Reilly, J. 1988 aastal avaldatud õpik „A Band Method For Group no individual Instruction“ ja Pearson, B. 1983 avaldatud õpik „Best in class – Comprehensive band method”.

Ka on teada, et Pariisi Konservatooriumis oli kuni 1945. aastani üks flöödiklass (12 õpilast) ja õpetamine toimus kollektiivselt, mitte küll koos mängides, vaid sarnaselt meistriklassega (Helin 1996, lk 19).

Muusikalised võimed arenevad koos vaimsete võimete arenguga. Olulisemaks tuleb lugeda muusikalise mälu süstemaatilist arendamist. Enamik lapsi õpib pillimängu noodilugemisega üheaegselt ja see on talle topeltkoormus. Seepärast püüab osa lapsi pala esimesel võimalusel pähe saada, et nende esitus ei oleneks enam noodilugemisvõimest. Tulemuseks on vähene tegelemine noodilugemisega. S. Suzuki viiuliõpetuse metoodika leiab võimaluse omandada pillimänguoskus enne noodilugemisoskust.

Tõnu Sepp ütleb, et lapsed saavad rõõmu muusikast, kui mängivad intuitsiooniga, mitte ei mängi ainult noote (intellektiga). Kuulmise järgi õppides areneb intuitsioon, intellekti saab alati juurde arendada. Seeläbi hakkavad lapsed muusikat ka paremini tunnetama ja mõistma. (Sepp 2003)

1.3.1. Zoltan Kodaly (1882-1967)

Kodaly meetod ei hõlma konkreetselt flöödiõpet ega ka üldse mitte pilliõpet, pigem on tegu **üldmuusikalise kasvatusega**. Tutvustan Kodaly õpetuse ideid põhjusel, et neid on oma flöödimetoodikas kasutanud Jaana Laasonen (vt peatükk 1.3.5).

Kodaly soovib lapsi õigeaegselt muusikaliselt kasvatada s.o lapsepõlves (lasteaia, eelklassis) lasta järkjärgult omandada muusika elementaarsed tõesed, suunata nad süsteemselt harjutama ja muusikat kuulama. Z. Kodaly süsteem põhineb **relatiivsel** noodilugemisel ja **helisuhete näitlikustamisel käemärkide** kaasabil. „Tähtsal kohal Kodaly süsteemis on pilt noodid, astmevärvid, pentatoonikal põhinevad motiivid, käemärgid. Üks tähtsamaid postulaate tema õpetuses on see, et muusikalise kasvatuse põhialuseks peab olema muusikaline emakeel“. (Selke 2007, lk 59)

Kodaly lisab tegevustesse ka rütmitöö ja improvisatsiooni. Muusikalise kirjaoskuse omandamise edukus sõltub suurel määral sellest, kuivõrd viimistletud ja tehniliselt vabad on õpetaja didaktilised võtted. (Kangron 2005, lk 22)

1.3.2. Carl Orff (1895 - 1982)

Orff leiab, et pillimäng ja laulmine on võrdse tähtsusega, sest võimaldab eneseväljenduseks kasutada erinevaid musitseerimisviise. Hea tulemuse saavutamiseks töötas Orff 1930. aastal välja spetsiaalse instrumentariumi, mis koosnes kergelt õpitavatest löök- ja meloodiapillidest (plaatpillid, löökpillid), sinna juurde võis lisada plokkflöödi, keelpillid, näppepillid, mõnikord ka klaveri. Orffi instrumentarium võimaldab musitseerimist noodinimetusi tundmata (mittevajalikud noodid saab pillilt eemaldada) kuid arenenud peab olema rütmitunnetus. Pillipartiid õpitakse kuulmise järgi. Pillimänguõpetuse **lähtekohaks on kõne rütm**. Tekib kõne rütmi ja pillimängu tunnetuslik seos, mille kaudu jõutakse teadliku noodid- ja rütmiõpetuseni. Eesmärgiks on arendada lapse enda loomingut ja improvisatsiooni. (Pullerits 1998, lk 2) Orff peab tähtsaks, et algusest peale hakkaksid lapsed tajuma erinevaid helikõrgusi ja nende suhteid. Tähelepanu on pööratud muusika peamistele väljendusvahenditele – meetrum, rütm ja helikõrgus. (Pullerits 2004, lk 37)

Algselt tugines süsteem **absoluutsele** helikõrgussüsteemile. Orff peab musitseerimises oluliseks ja tähtsaks grupitööd ja koostööoskuste kujundamist. (Selke 2007, lk 67)

Pillimängu eesmärgiks on pakkuda lapsele musitseerimiskogemust just ühise koosmängu kaudu ja selle abil toetada noodiõpetust ning äratada tõsisemat huvi instrumendiõppe vastu. Anu Sepp pakub välja põhilised võimalused muusikapalade ja laulude aktiivse tunnetusliku kaasmängu loomiseks: rütmilised liigutused, k.a. „kehapill“, saated rütmipillidele ja plaatpillidele, meloodiapillide kaasamine (plokkflööt, viiul, klaver jm). (2005, lk 23)

Õpilase aktiveerimiseks on oluline tähtsus ka **imiteerimisel – improviseerimisel**. See aitab lastel kujundada aktiivset, loomingulist suhtumist muusikasse. Siiski ei ole improvisatsioon eesmärk omaette, vaid annab tõuke õpilase aktiveerimiseks, eesmärgiks on hoopis loova mõtte ja tegevuse arendamine. Improvisatsiooni arendamiseks soovitab A. Sepp, järgmisi võimalusi: rütmilised improvisatsioonid (rütmimotiivide moodustamine, sõnade rütmistamine, luuletuse rütmistamine), meloodilis-rütmilised improvisatsioonid (näiteks 4-taktiliste meloodiate kirjutamine, rütmi, teksti viisistamine - taktimõõt määratud ja etteantud noodid, alguse, lõpunoot määratud; kuulatavate muusikapalade sidumine kujutava tegevusega). (2005, lk 24)

Orff ütleb, et igaüks on võimeline improviseerima - vajalik on vaid õpetajapoolne stimuleerimine, et leida sobivad vahendid muusikaliste kujundite loomisele (Pullerits 2004, lk 40).

Väikese plokkflöödimängija aktiveerimiseks ja loovuse arendamiseks on Merike Kuivits ja Tuuli Jukk (2005) toetudes Orffi-pedagoogikale, kirjutanud õpiku „Mäng ja pillimäng“. Ka minu enda kogemus ütleb, et Orffi metoodika rakendamine väikestele lastele (eelklassile) on **väga hea üldmuusikaliste võimete arendamiseks**. Juhendasin beebikoolist väljakasvanud eelklassi gruppi (6 last) ja aastal 2010 astusid nad edukalt muusikakooli erinevaid pille õppima.

1.3.3. Shinichi Suzuki (1898 – 1998)

S. Suzuki on maailmakuulus jaapani viiulipedagoog, kes rajas uue õpetamismeetodi, mida ta ise nimetas „emakeele meetodiks“, maailmas on see aga tuntuks saanud „Suzuki meetodina“. See põhineb asjaolul, et laps õpib enne rääkima kui lugema. 3-4 aastastele lastele õpetatakse viiulimängu **läbi kuulmise ja jäljendamise**. Algselt ei olnud kavandatud professionaalsete

oskuste õpetamiseks, vaid **laste isiksuse igakülgseks arendamiseks**. Tähtis on ka koostöö vanematega.

„Shinichi Suzuki võtab kogu oma viiuliõpetamise meetodi filosoofilise külje kokku raamatus *Nurtured by love* („Armastusega kasvatatud”). Ta ei puuduta seal viiulimängu tehnilisi üksikasju, vaid räägib lapse isiksuse arendamisest läbi viiulimängu õppimise“. (Mänd 2010, lk 7)

Käesoleval ajal kasutatakse seda meetodit ka teiste pillide õpetamisel (T. Takahashi on 1971 aastal kirjutanud flöödiõpiku *Suzuki Flute School*). Tema meetodi oluliseks etapiks enne pillimängu alustamist on kuulata helikandjatelt (CD, kassett) samu palu, mida pärast mängitakse. Suzuki meetodis ongi olulisel kohal just kuulamine, kuulatakse ka teiste õpilaste tunde. Õpetaja juhendab last looma endale uut oskust – musitseerimisoskust, tuleb panna tähele lapse individuaalset arengut. Meetod eeldab, et pidevalt korratakse ja viimistletakse vanu lugusid, kuna kordamise tulemusena areneb mälu. (Subbe - Tamm 2003)

Suzuki on ise oma meetodit nimetanud „*Talent Education*’iks“ ehk siis tõlkes oleks see „Talendi kasvatamine“. „*Talent Education*’i koole leidub igal pool Jaapanis. Iga laps võib alustada õppimist ilma igasuguste katseteta, sest meie põhimõte on see, et anne pole kaasasündinud, vaid iga laps saavutab oskuse kogemuse ja kordamise abil“. (Suzuki 2001, lk 15)

„**Õpetamine toimub nii individuaal- kui ka gruppitundides**. (...) Kuid tõde on see, et laps naudib enam just koos teistega mängimist. Algajad mängivad koos edasijõudnutega. See mõjutab neid tohutult ja teeb imet nende endi harjutamisele. See on tõeline *Talent Education*“. (Suzuki 2001, lk 73)

1.3.4. Riho Päts (1899 - 1977)

1930. aastatel asus **Riho Päts** koolis muusikapedagoogilist tööd ümber korraldama, võttes kasutusele **relatiivse** noodilugemise meetodi, täiendades seda rütmi lugemise ja rütmiliste kaasmängudega. Samasse ajajärku kuulub veelgi üks uuendus — musitseerimine plokkflöödil.

R. Päts tõi välja plokkflöödi kasutamise eelised muusikatunnis: kuna pill on tehniliselt kerge, siis võimaldab see lastel musitseerimist alustada kuulmise järgi, käemärkide järgi ja jätkata hiljem noodist mängimisega. R. Päts ütles, et plokkflööti on võimalik rühmatunnina korraldada ka

laulmistunnis. Plokkflöödil musitseerimine annab esmased koosmängu kogemused ja muusikalised oskused. (1989, lk 128, 205)

Nagu Z. Kodaly, oli R. Päts arvamusel, et muusikadidaktika seisukohalt tuleks muusikaõpetust alustada rahvamuusikast, nn emakeelsest muusikast, mida on võimalik kuulmise järgi peast mängida (Liimets 1999, lk 18).

R. Päts tõi Z. Kodaly meetodi kõrvale ka C. Orffi muusikaõpetuslikud ideed, pidas muusikalise kasvatus ülesandeks õpetada lapsi mõtlema, tunnetama ja nähtusi üldistama. R. Päts võttis oma tähelepanu alla muusikas mahajäänud õpilased ja moodustas 1935. a. Tallinna 21. Keskkoolis plokkflöödi orkestri, kus lapsed alustasid pilli õppimist koos. **Musitseerimist ja muusika kuulamist pidas Riho Päts muusikalise kasvatus põhitegevuseks.** Eesmärgiks oli muusikalise teadlikkuse ja noodilugemisoskuse arendamine. R. Pätsi uuendusteks koolimuusikas olid (Kägi 1994, lk 2): rajas oma metoodika relatiivsele noodilugemisele, rütmi lugemine rütmisilpidega (esimene kasutaja Eestis), rütmilis-meloodilised kaasmängud, muusikalist mõtlemist aktiveerivad võtted, improvisatsioonilisus.

Vaatamata sellele, et **Pätsi** arvates oli ühes ja samas helistikus püsimine liialt ühekülgne, propageeris Päts Orffi süsteemi. Pidas oluliseks taotlust anda lastele improvisatsiooni kaudu impulsse loominguks. (Pullerits 2004, lk 17)

1.3.5. Colour String/ Colour Keys

Õpetussüsteem kujutab endast pillimängukooli, mis tugineb Z. Kodaly filosoofiale muusikaõpetusest lastele. Idee algataja on Ida-Helsingi Muusikakoolis töötav ungarlasest viiulipedagoog Geza Szilvay, kellest innustatuna on ta kolleegid koostanud oma õppematerjalid. Flöödiõpetajad **Jaana Laasonen ja Riikka Rahivaara-Tarkka** on koostanud **flöödikooli Huilu ABC** (1998).

„Colour Keys“-õpetuses on kasutusel paralleelselt kaks süsteemi: **relatiivne** ja **absoluutne**. Helisuhteid näitlikustatakse **käemärkide** abil. **Värvide kasutamine** nootide asemel aitab lastel orienteeruda helide vahelistes kõrguslikes suhetes ning loob kõlamudelid, parandab viisipidamist ja aitab intoneerimisel, arendab sisemist kuulmist ja noodi lugemise võimet ning abistab helistikkes orienteerumist. Lihtsamalt öeldes tähendab see seda, et laps õpib ära meloodia

värviliste helikõrguste ja rütmimärkide abil. Õpetuse eesmärgiks on ilusa muusika tegemine, mitte ainult tehniline flöödimäng.

Flöödiõpik „Colour Flute“ (2008) on kirjutatud tuginedes Geza Szilvay Lauluraamatule — lisaks lastelaulude rikkusele kasutab meetod ka hästi palju rahvalaule ja õpetab neid flöödil mängima.

Kuna lapsed hakkavad ristflööti noorelt õppima, on oluline osa piltlikkusel ja mängulisusel. Kasutatakse värvilisi noote. Iga aste on oma värviga (paralleelne mažoor ja minoor on ühesuguse värviga), et laps saaks kergemini tunnetada ja visualiseerida astmelist harmooniat, intervale ning selgitada **relatiivset** solmisatsiooni (põhihelide tähistamine silpidega) flöödimängu õppimisel. Kasutatakse DO-LA võtit (põhitooni koht palas), et teha muusikalugemist lihtsamaks.

J. Laasonen kirjutab, et **relatiivne solmisatsioon on tõestanud oma kasulikkust flöödiõpetamisel**: aitab ette arvestada muusika tonaalsust, harmooniat, intonatsioon paraneb hämmastavalt kiiresti. Lihtsate palade transponeerimine, muutmine ja õppimine, omastamine muutub kergeks kasutades solmisatsiooni (aitab parandada laste oskust kuulata intervale ja akorde, ka improviseerimine omandab uue dimensiooni). Erinevate ülesannete püstitamine (transponeerimine, pentatoonika, täistooni laadid) tuleb kasuks hilisemale pillimänguoskusele. Noodid kirjutatakse noodijoonestikule hiljem, kasutades G-võtit (absoluutne süsteem), sest seda on lihtsam õppida hiljem. Raamatu materjali kasutada ja õpetada ka traditsioonilises õpetuses.

Raskematele rütmidele (sünkoop, erinevad punkteeringud) mõeldakse juurde sõnad, pildid. Erilised pildisümbolid teevad rütmi lapsele arusaadavaks ja kergeks. Areng toimub lihtsamalt raskemale aste-astmelt. Ka meloodiad järgnevad paarinoodiliselt viisilt pentatoonikale ja seejärel mažoorile ja loomulikule minoorile. Palad on lühikesed, et oleks kergemini haaratavad ja neid õpitakse kohe kuulmise järgi peast mängima. See arendab mälu ja annab aluse vabale interpreteerimisele. Enne kui laps hakkab mängima, on hea idee seda laulda, kasutades solmiseerimist (DO-RE-MI) ja rütmi nimesid. See aitab kaasa loomulikule fraseerimisele ja hingamisele. Igas palas õpitakse tehniliselt midagi uut, edasimineku on loogiline ja kontrollitud ning paneb aluse heale pillimängu oskusele.

Meetod on integreeritud õpetus: kuidas õpetada pillimängu, arendada muusikalist kuulmist (solfedžo), muusikalisi põhioskusi (teooria) ja toetada emotsionaalset arengut.

Colour Flute eesmärgiks on toetada ka grupiõpetust. Mängides koos teistega on inspireeriv ja innustav ning julgustab jätkama pillimängu. Lapsed ei tunne ennast üksildasena, kui nad saavad

omavanustega koos musitseerida. Grupiõpetus viib loomulikult kammermuusikani. (Laasonen jt, 2008)

Samas peab kindlasti välja tooma ka Colour Keys õpetussüsteemi eduks (mängutehniliselt ja intonatsiooniliselt õigesti musitseerivad lapsed) vajalikud, tähtsad aspektid. **Õpilased käivad grupitunnis neli korda nädalas lisaks individuaaltunnile.** Seega on õpetajal võimalik mitte lasta vigadel tekkida ega süveneda, laps on tal kogu aeg silma all.

1.3.6. The Boosey Woodwind and Brass method

Nende õpikute toimetajaks on **Chris Morgan**, Guildhall School of Music and Drama pühendunud instrumendiõpetaja ja õppekavade väljatöötaja. C. Morgan ütleb, et instrumendi õpetamisel tuleb tegeleda rohkem efektiivsema ja seotud (integreeritud) õpetamisega.

Selgelt struktureeritud progressiivne kursus „The Boosey Woodwind and Brass method“ on lähenemisviis, mis arendab laialdased **muusikalised oskused läbi soolo- ja ansamblimuusika programmi.** Lai skaala (palad erinevatest stiilidest, kultuuridest, ajastutest) soolosid, ansambleid ja segaansambleid koos CD-ga.

Praktilised nõuandeid, ideed õpetajale hingamise, rütmi, tooni tekitamiseks, harjutamiseks.

Aktiivsus aitab õpilasel õppida ja uurida kõiki aspekte muusikas: aktiivne rütmiline tunnetus (koputamine, plaksutamine, sammumine, liikumine), hingamisharjutused, muusikaline aktiivsus (kuulamine, reageerimine, improviseerimine, komponeerimine).

Audio CD suurendab tunnis harjutamist ja kodust praktiseerimist: plaatidel on palju palasid, laule. Mõnedel paladel on 2 erinevat varianti kontrastsetes stiilides.

Chris Morgan soovib paindlikkust ansamblimuusikas, sobib igasugune arv mängijaid segaansamblites. Õpikus on soolod, duetid, triod igale tasemele ja vilumusele, võimekate grupiga võib ühineda igaüks. Integreerib instrumendi tehnikat muusikalise mõistmise ja arusaamisega: aitab arendada tugevat alust muusikalistele oskustele, ehitab aluse õpilaste muusikaõpingutele tulevikus. Selged eesmärgid aitavad õpetajat ja õpilast hinnata nende edusamme, õpilasi julgustatakse mõtlema kõigest ja hindama ise oma tulemusi. (Morgan 2001)

Chris Morgani **soovitused motivatsiooniks** (*ibid.*): nali ja toetus hoiab õpilase kaasatud igas etapis, audio CD ja kuulamisülesanded tugevdavad tunnis õpitut ja kodus praktiseeritut, palju ideid praktikas annavad õpilastele motivatsiooni.

1.4. Grupiõppe praktiline rakendamine

Rühmas musitseerimine arendab õpilaste koosmusitseerimisoskusi, ühise hingamise tunnetust ja kõlatugevuse kuulamisoskust (Selke, Tammerik 2010, lk 1). Järgnevalt tutvustan, kuidas rakendatakse grupiõpetust Eestis, ansambli- ja orkestrimängu ning improviseerimise õppimist.

1.4.1. Grupiõppe Eestis

Ka tänapäeva Eestis kasutatakse grupiõpet, sest orkestritunde ja ansambelitunde võib pidada grupiõppe üheks vormiks. Paljudes Eesti üldkoolides on puhkpilliorkestrid ja võib öelda, et seal alustatakse oma õpinguid sarnaselt peatükis 1.3.6 *The Boosey Woodwind and Brass method* kirjeldatud meetoditel.

Tallinna Ülikooli Kunstide Instituudi dotsent Tiina Selke selgitab artiklis „Plokkflöödi mänguvõtete õpetamisest klassitunnis“, et pilli õpetamise metoodika klassitingimustes ei tähenda tehniliste oskuste minimeerimist, vaid hoopis rühmatöö organiseerimist ja diferentseeritud õppe võimaluste loomist. Püüdlus on ikkagi täiusliku tehnika poole ja oma tehniliste oskustega osalemine musitseerimises. (Selke jt 2010, lk 1)

Igal aastal on muusikakooli pürgijaid rohkem kui on võimalik kooli vastu võtta (vastuvõtu arvukuse määrab põhiliselt ära kooli eelarve ja ka õpetajate koormused). Muusikakooli peaksid sisse saama kõik need, kes seda soovivad. Kõik lapsed on musikaalsed, vaja on ainult nende võimeid arendada. Õpetaja peab looma kasvumiljöö, milles lapse võimed areneksid. Muusikapsühholoog John A. Sloboda väidab, et 99% geenidest on meil sarnased. Ta ei ole leidnud tõendeid selle kohta, et mõni neist suunaks muusikalist andekust. Põhilist rolli mängib järjepidev harjutamine. (Sloboda 2000, lk 209)

Grupiõppe rakendamine eelklassis võimaldaks kooli vastu võtta rohkem lapsi ning tekiks laiem aluspind, kust oleks võimalik paremate eeldustega ja töökamaid lapsi suunata

individuaalõppesse. Rühmas musitseerimine on lapse **sotsiaalse ja emotsionaalse arengu** seisukohalt väga tähtis.

Pärnu Muusikakooli viiuliõpetaja Anu Mänd kirjutab oma magistritöös: „(...) nii eelkooli- kui ka kainikueas olevatele lastele sobib mänguline õppimisviis, matkimine ning vaheldusrikas tunni ülesehitus. Samuti on väikelastele oluline rühmas õppimine. Siit võib teha järelduse, et Suzuki meetod on igati kooskõlas nii koolieeliku kui ka nooremas koolieas oleva lapse arengu ja vajadustega. Kui kasutame nooremas koolieas olevate laste õpetamisel traditsioonilisele meetodile lisaks Suzuki meetodile omaseid mängulisi elemente ning vaheldusrikast tunni ülesehitust, siis aitame lapsel sujuvalt liikuda järgmisesse astmesse (klassi)“.

 (2010, lk 14)

Eesti üheks tuntumaks grupiõpetuse (mitte küll ainult flöödid) propageerijaks on flöödiõpetaja Tõnu Sepp. 28. märtsil 2003. aastal T. Seppa intervjuuerides tõi ta välja oma mõtted grupiõpetusest ja pilliõpetusest üldse. T. Sepp alustab pillimängu õppimist peastmängimisega s.o kuulmise järgi. Ta tõstatab oma intervjuus retoorilise küsimuse: „Kui rääkimist alustatakse kuulmise järgi, siis millepärast on muusikaõppimist vaja alustada kirjasõna järgi, kuigi ka see on kõne? (...). Kõik, mida laps õpib, peab ta endale teadvustama läbi intellekti, mitte läbi intuitsiooni. Silm ja kõrv on vastandid – kui me vaatame, siis kõrv ei kuule mida me teeme ja vastupidi“.

 (2003)

Algõpetuses lülitame intellekti välja, s.o mängime kuulmise järgi. Lapsed saavad tunda rõõmu muusikast kui nad mängivad intuitsiooni abil, mitte ainult formaalseid noote. Vastasel korral ei pruugi nad muusikat tunnetama hakata. Tõnu Sepp väitel areneb kuulmise järgi mängides intuitsioon ja ka mälu kiiremini.

 (*ibid*)

Oma intervjuus tõi T. Sepp välja individuaal- ja grupiõppe plussid ja miinused, mida olen kasutanud oma küsimustikus väidetena, soovides teada saada flöödiõpetajate seisukohti nende kohta (vt Lisa 2, Tabel 14, Tabel 15).

Individuaalõppe plussid:

- on rohkem aega pühendada lapse individuaalsele arengule;
- kui õpetaja puudub, on teda kergem asendada;
- ei ole distsipliini probleeme;
- on võimalik isikupärane lähenemine.

Individuaalõppe miinused:

- rõhk õpetamisel;
- ei võimalda lastevahelist ansamblimängu, ainult duetid õpetajaga;
- kui õpilane puudub, siis on tundi raske asendada, kuna asendusajad ei pruugi sobida.

Grupiõppe plussid:

- rõhk õppimisel, mitte õpetamisel;
- grupi toetav mõju;
- grupp (4-5) = ansambel;
- koostöö õppimine;
- kui üks õpilane puudub, saab tundi teha, sest teised õpilased on kohal;
- odavam;
- arendab enesekindlust.

Grupiõppe miinused:

- vähem aega ühele õpilasele;
- õpetajat on raske asendada;
- võib esineda distsipliiniprobleeme;
- valitseb terava konkurentsi oht (kuigi see võib mõnikord olla edasiviivaks jõuks).

Õpetan plokkflööti ja flööti lisaks Pärnu Muusikakoolile ka Pärnu Kunstide Majas, kus eesmärgiks on ansamblimängija kasvatamine, sellepärast olen selles koolis saanud praktiseerida algastmes grupiõpet. Kuna Eesti muusikakoolidele ei ole grupiõppe metoodikat flöödile välja töötatud (ka koolide ainekavad ei näe seda ette), siis oma kogemusele toetudes saan öelda, et grupiõppe ei tohi olla eesmärgiks omaette, vaid saab eksisteerida kõrvuti individuaalõppega. See seisukoht kehtib eriti vanema astme kohta, kus individuaaltund omab kindlasti suuremat tähtsust (lisaks on ju ansamblitund).

Tekib küsimus, milline on meie eesmärk üldse, kuhu me tahame välja jõuda? Kas õpetamise sihiks on solisti kasvatamine või laste igakülgne muusikaline arendamine?

Arvan, et nendest põhjustest lähtuvalt tuleks muusikakooli alguses vastu võtta kõik soovijad. **Algastmes (eelklassis) võiks rakendada grupiõppe meetodit** (lisaks tavapärasele individuaaltunnile), sest see võimaldab vastu võtta rohkem lapsi.

Seejärel, arvestades laste muusikalisi eeldusi ja õppimisvõimet, saaks suunata edasiõppijad kas individuaaltundi või jätkata grupiõpet. Kindlasti tuleb teha valik algastmes pärast 1–2 aastat,

kuna selleks ajaks peaks olema selgunud lapse võimed, tegelikud eeldused ja motivatsiooni olemasolu. Valikus tuleb lähtuda õpilasest ja arvestada ka seda, et grupis peavad mängima enam-vähem ühel tasemel lapsed. Kui see ei ole võimalik, tuleb eelistada individuaalõpet. Grupiõppel on **tähtis roll lapse sotsiaalse arengu seisukohalt**, sest õpilane tajub, et tema kõrval on kaaslased, keda ta peab kuulama ja kellega on vaja arvestada.

T. Sepp soovib panna väikesed lapsed Orffi-rühmadesse, mis neid mitmekülgselt arendaksid. Oma kogemusest arvan, et muusikakooli eelklassi lapsed võiksid peale tavapärase solfedžo tunni käia ka Orffi-rühmas (muidugi pillide ja õpetaja olemasolu korral).

1.4.2. Ansambli- ja orkestrimäng

Kuna grupis mängides on harjutud üksteise kuulates mängima, üksteist kuulama ja tunnetama, siis see on heaks eelduseks koosmusitseerimisele. Ansambli- ja orkestrimängu võib pidada grupiõppe üheks võimaluseks. Ansamblimäng on tähtis lapse sotsiaalse arengu seisukohalt: väike laps hakkab tajuma, et ta on üks oluline osa teiste seas. Ka orkestripõhist pilliõpet saab teatud määral pidada grupiõppeks, sest kui lastele antakse pillid kätte, pannakse nad praktiliselt kohe koos mängima (sellist pilliõpetamist ja õppimise meetodit on palju kasutatud läbi aegade ka Eesti üldkoolides). Alustatakse unisoonis mänguga, harjutused on lihtsad, et oleks võimalik tooni ja häälestust kuulata.

Jaana Laasonen, kes on edukalt praktiseerinud flöödi grupiõpetust, soovib algajatega alustada lihtsatest kaanonitest ja duettidest. Sealt edasi tulevad triod ja kvartetid vastavalt õpilaste arengule ja pillimängu tasemele, kuid aeg-ajalt võiks tagasi pöörduda ka kaanonite ja duettide juurde. J. Laasonen ütleb, et ansamblis on kasulik kasutada puhast kvarti ja kvinti, kuna need intervallid võimaldavad hästi häälestuse puhtust kontrollida. Hääli võib vahetada ka taktide kaupa. Alati võib õpetaja meloodiat oktaav ülevalt mängida, nii on õpilastel kergem hääles püsida. Kui kohe alguses panna lapsed lihtsamaid palu koos mängima, siis ei teki hilisemas ansamblimängus nii palju probleeme noodi koos alustamisega ja koos lõpetamisega, vähem esineb häälestumisprobleeme, lapsed oskavad üksteist paremini kuulata. (2003)

Õpilastele meeldib esineda ansamblites, kuna see ei tekita selliseid pingeid ja esinemisstressi kui sooleerimine. Sellest on kirjutanud ka psühholoogid oma uurimustes (vt alapeatükk 1.1.).

1.4.3. Improvisatsioonist

1932. a kirjutas C. Orff „Improvisatsioon algõpetuses ei tähenda mingit formaalset tooni mängimist, vaid rütm ja meloodia tekivad mängija liikumisest (...) Mitte meie ei improviseeri, vaid helisev instrument improviseerib (...) Tuleb olla pilliga täielikult üks, mitte trummi mängida, vaid olla trumm, mitte flööti puhuda, vaid olla flööt. See kehtib mitte ainult improvisatsiooni, vaid kõigi meie orkestriharjutuste kohta.“ (Toom 2000, lk 2)

Kuna on harjutatud peast, kuulmise järgi mängima, tehtud kajamänge ja rütmilis-meloodilisi kaasmänge, siis see on loonud eeldused improvisatsiooni arendamiseks.

Improviseerimise õppimine muusika õppimisel on tähtsal kohal, kuna ta aktiveerib muusikalist mõtlemist, avab lapse loovuse ning viib rõõmsa musitseerimiseni. R. Päts toonitab, et õpetaja ise peab omandama improvisatsioonioskuse, et ta suudaks õpilasi aidata ja korrigeerida. Riho Pätsi soovitusel improvisatsiooni tunni sisukamaks ja huvitavamaks muutmiseks: muusikaliste poollauseste täiendamine, lihtsate muusikaliste lühilauseste kordamine (kajamäng), küsimus – vastus – laulmine ja mängimine, lihtsate sekventsielementide kasutamine, kordumotiiviliste kaasmängude leiutamine. (1989, lk 172-189)

Grupiimprovisatsioonis, kus osaleb 3–6 liiget, võib ka kõiki samu harjutusi kasutada. Siin on võimalused veidi avaramad (Toom 2000, lk 2):

- õpitakse üksteiselt, jälgitakse teisi, otsitakse uusi ideid;
- „kõlamaastike“ leidmine;
- mängud dünaamika, mänguvõtete ja tempodega;
- dirigeerimisharjutused;
- improvisatsioon vormiehitusega (rondo, variatsioonid jne).

Alguses ei mängita keerulist rütmi ega meloodiat. Barokkmuusikas on palju pikki noote, mida võiks täita erinevate kaunistustega. Improvisatsiooni õppimine arendab lastes seda oskust. Võib välja mõelda kõikvõimalikke looduspilte laste fantaasia arendamiseks. Mängida näiteks auto häält, linna häält, värve. Saab kasutada erinevaid kõlaefekte – mitmehäälsus, multifooid, flažoletid, frullato; panna kokku flöödi huulik ja flöödi jalg jne. (Laasonen 2003)

Improvisatsiooni õppimisega peaks tegelema nii individuaalõppes kui ka instrumenti grupis õppides. Selline tegevus oleks vajalik kogu õppeaja jooksul.

M. Pullerits soovib oma artiklis „Imiteerimis- ja improviseerimismängud“ järgmisi improvisatsiooniülesandeid: rütmimotiivide lõpetamine, antud rütmile meloodia loomine, alustatud meloodiate jätkamine, rütmi- ja meloodiaimprovisatsioonid, kaasmängude loomine, muusikale liigutuste loomine, liigutustele muusika loomine. Õpetaja peaks leidma erinevaid teid ja vahendeid stimuleerimaks lapses soovi muusikalisi kujundeid luua ja iseseisvalt mõelda. „Imiteerimisest improviseerimiseni on tee, mis aitab lastel tugevdada usku oma võimetusse ja kujundada loomingulist suhtumist muusikasse kui kunstiliiki. Igaüks on võimeline improviseerima. Oleneb õpetajast“. (2004, lk 38,39)

2. UURIMUSE METOODIKA JA VALIM

2.1. Metoodika

Kuna uurimisobjektiks on grupiõppe flööditunnis tegevõpetajate arvamustes, siis kasutades instrumendiõpetajate kogemusi ja teadmisi, korraldasin uuringu. Lähtuvalt eesmärgist saada teada ja kaardistada flöödiõpetajate hinnangud grupi- ja individuaalõppe positiivsetele ja negatiivsetele külgedele, viisin läbi küsitluse (vt Lisa 1). Küsimustiku põhilised fookused on järgmised: millist meetodit õpetajad eelistavad ja kasutavad, kas grupi- või individuaalõpet ja miks? Milline on muusikakoolide flöödiõpetajate grupiõppe rakendamise kogemus ja kuidas nad hindavad selle meetodi kasutamise tulemuslikkust?

Andmete kogumine:

- avaldatud metoodiliste materjalide analüüs;
- koostas küsimustiku flöödiõpetajatele (nii neile, kes praktiseerivad grupiõpet, kui ka neile, kes on kategooriliselt selle õppevormi vastu):
 - millist metoodikat rakendatakse (individuaal- või grupiõppe);
 - millistel põhjustel eelistatakse üht või teist õppevormi;
 - milline on grupiõpet kasutavate flöödiõpetajate kogemus (näiteks millistel alustel moodustatakse grupp ja kui suur peaks olema grupi suurus, et ei kannataks õpitulemused);
 - hinnangud grupiõppe tõhususele ja rakendatavusele Eesti muusikakoolides.

Küsimustikud edastas 35-le flöödiõpetajale isiklikult Eesti Flöödiühingu suveakadeemias Rõuges 06.08.2010 ja 25-le õpetajale saatsin küsimustiku meili teel.

Kuna küsimustik koosneb avatud lõpuga küsimustest ja ka valikvastustest, tuleb analüüsimisel kasutada nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset andmeanalüüsimeetodit.

Küsimustikus oli 20 küsimust, millest enamus olid suletud lõpuga küsimused. Küsitud oli sugu, vanust, flöödiõpetajana töötamise kogemust aastates, millises koolis õpetaja õpetab, millist muusikalist haridust omab ja kas peetakse oluliseks lapsevanema osalemist tunnis.

Et teada saada flöödiõpetajate hoiakuid ja arvamusi seoses grupiõppega küsisin, millal alustatakse individuaalõppega, kuidas suhtutakse grupiõppesse ning kuidas seda hinnatakse erinevatest aspektidest. Küsisin ka hinnangut laste arengule rühmas.

Need on küsimused, mille vastuseid uurisin ja analüüsisin kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete sisuanalüüsi meetoditega. Avatud lõpuga küsimuses kirjutati sellest, millistel põhjustel eelistatakse üht või teist õppevormi. Toodi välja grupiõppe kasutamise-mittekasutamise põhjendused ja rakendatavus Eesti muusikakoolides.

Küsimustikule vastas 48 flöödiõpetajat, seega küsitluslehtede tagastusmääraks oli 80%.

Kasutasin ka struktureerimata intervjuu vormi, intervjuuerides flöödiõpetaja Tõnu Seppa.

2.2. Valim

Eesti Muusikakoolide Liidu andmetel (<http://www.eestimuusikakoolideliit.ee/>) on Eestis 82 muusikakooli. Nendes töötab 60 flöödiõpetajat. Seega populatsiooni maht $N = 60$.

Populatsiooni moodustavad kõik Eesti Muusikakoolide Liitu kuuluvate muusikakoolide flöödiõpetajad:

- õpetajad, kes töötavad grupiõppe meetodil;
- õpetajad, kes töötavad individuaalõppe meetodil;
- õpetajad, kes kasutavad nii individuaalõpet kui ka grupiõpet

Kasutan kõikset valimit, st lähtun populatsiooni nimekirjast (kuna üldkogum ei ole nii suur), valimi maht $n=60$.

3. KÜSITLUSTULEMUSED JA NENDE ANALÜÜS

3.1. Üldised tulemused

Lähtuvalt eesmärgist uurida Eesti flöödiõpetajate hinnanguid ja hoiakuid grupiõppe rakendamise kohta flöödiõpetuses, viisin läbi küsitluse (vt Lisa 1 Küsimustik).

Küsimustikud jagasin või saatsin 60 Eesti flöödiõpetajale. Vastuseid tagasi sain 48 flöödiõpetajalt, seega tagastusmääraks on 80%. See on küllalt suur protsent õpetajaid, et saada piisavalt objektiivseid tulemusi.

Sissejuhatavates küsimustes soovisin teada sugu, sünniaastat, flöödiõpetajana töötamise staaži, muusikalist haridust (kas on erialane haridus) ja millises koolis küsitletav töötab.

Küsimustik ja selle vastused:

1. Milline on teie sugu?

Tabel 1 näitab, et vastajateks oli 37 naisõpetajat ja 11 meesõpetajat ehk siis 77% oli naisi ja 23% oli mehi.

Tabel 1 Vastajate sooline jaotus

sugu	sagedus	%
mees	11	23%
naine	37	77%
Kokku	48	100%

2. Milline on teie sünniaasta?

Uuringutes osalenute vanuseline jaotus oli järgmine:

1940 -1949 aastal sündinud õpetajad (61 – 70)	4 õpetajat (8%)
1950–1959 aastal sündinud õpetajad (51-60 aastased)	19 õpetajat (40%)
1960-1969 aastal sündinud õpetajad (41-50 aastased)	9 õpetajat (19%)
1970 -1979 aastal sündinud õpetajad (31 -40aastased)	11 õpetajat (23%)
1980 – 1989 aastal sündinud õpetajad (21 – 30)	5 õpetajat (10%)

3. Milline on teie flöödiõpetajana töötamise kogemus aastates?

Flöödiõpetajana töötamise kogemus rohkem kui 15 aastat oli 52% õpetajatel ehk siis pooled õpetajad on väga kogenud ja staažikad.

27% õpetajaid omas tööstaaži 11-15 aastat, 17% õpetajatest oli töötanud 6-10 aastat ning 4% õpetajaid oli töötanud kuni 5 aastat (vt Tabel 2).

Tabel 2 Flöödiõpetajana töötamise staaž

väärtus	staaž	sagedus	%
1	kuni 5	2	4%
2	6 - 10	8	17%
3	11 - 15	13	27%
4	rohkem	25	52%
	kokku	48	100

4. Millises koolis töötate?

- 1) muusikakool 44 flöödiõpetajat
- 2) eramuusikakool -
- 3) stuudio 2 flöödiõpetajat
- 4) muusikaklass 1 flöödiõpetaja
- 5) muu... 7 flöödiõpetajat

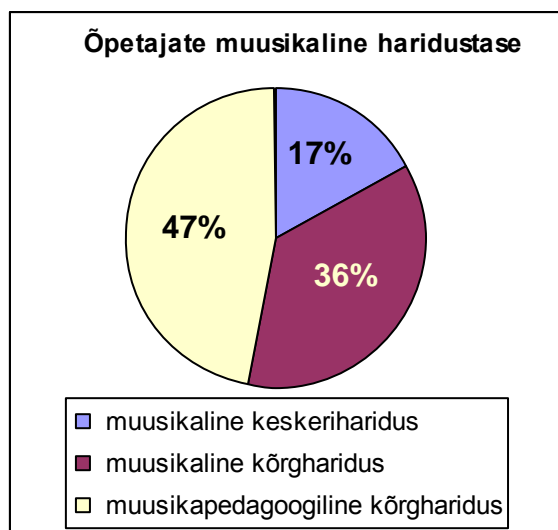
Osad flöödiõpetajaid töötavad mitmes koolis. Vähemalt kahes koolis töötab 6 õpetajat.

See osa õpetajatest, kes vastas „5) muu“, töötab Tallinna Muusikakeskkoolis, Tallinna Teatri- ja Muusikaakadeemias, G. Otsa nim. Muusikakoolis või H. Elleri nim. Tartu Muusikakoolis.

5. Milline on teie muusikaline haridus?

- 1) muusikaline keskeriharidus 9
- 2) muusikaline kõrgharidus 17
- 3) muusikapedagoogiline kõrgharidus 22
- 4) puudub muusikaline haridus -

Joonis 1 näitab, et kõige rohkem, 22 õpetajat, on muusikapedagoogilise kõrgharidusega. 17 flöödiõpetajat on muusikalise kõrgharidusega ja mitte ühtegi õpetajat ei ole ilma muusikalise hariduseta.

Joonis 1 Õpetajate muusikaline haridustase

6. Kas teil on erialaline haridus?

41 flöödiõpetajat on erialaline st. flöödiõpetaja haridus, 7 õpetajat see siiski puudub (vt Tabel 3).

Tabel 3 Flöödiõpetaja erialane haridus

vastus	sagedus	%
jah	41	85%
ei	7	15%
kokku	48	100%

3.2. Grupiõpetus flööditunnis tegevõpetajate arvamustes

Teadusliku uuringu käigus soovin välja selgitada Eesti muusikakoolide flöödiõpetajate arvamused ja hoiakud järgmistes küsimustes:

- 1) kas ja kuidas toimub lapse muusikaline areng õppides pilli rühmas,
- 2) millised on sellise õppevormi positiivsed ja negatiivsed küljed,
- 3) milline on grupiõppe rakendatavus, töökindlus.

Niisiis uurimisobjektiks on grupiõppe flööditunnis Eesti tegevõpetajate arvamustes.

Kuna Suzuki peab lapsevanema viibimist tunnis väga oluliseks, siis selline küsimus oli esitatud ka meie flöödiõpetajatele. 67% õpetajaid arvas, et see ei ole absoluutselt oluline, 33% vastas aga jaatavalt. Osad õpetajad olid küsimustikku ise lisanud, et see oleneb kõik lapse vanusest ja kui laps väga pelgab tundi, siis loomulikult võib vanem osaleda tunnis (vähemalt esimesel poolaastal). Samas mulle tundub, et mõnikord võib vanem isegi segada lapse keskendumist tunnile.

8. Millal alustate individuaaltunniga?

Tabel 4 näitab, et suur protsent, **54% õpetajaid, alustab individuaaltunniga algastmes**, 42% õpetajaid alustab individuaaltunniga juba eelklassis ja ainult 4% alustab nooremas astmes. Seega arvan, et enamus õpetajaid eelistab flöödi algõpetuses individuaalõpet.

Tabel 4 Millal alustate individuaalõppega?

	sagedus	%
Eelklassis,	20	42%
algastmes (I, II klass)	26	54%
nooremas astmes (III, IV klass)	2	4%
vanemas astmes (V-VII klass)	0	0%
ei alustagi (flöödi õppimine ainult grupis)	0	0%
kokku	48	100%

9. Kuidas suhtute grupiõppe meetodisse flöödi algõpetuses?

Vastusevariandid on: pooldan, ei poolda.

71% (34) küsitletuist vastas, et ei poolda grupiõpet flöödi algõpetuses, 39% (14) õpetajat pooldas. Pooldajate hulgas oli muidugi ka neid, kes ise tegelikult erinevatel põhjustel (vt küsimus 18) ei praktiseeri grupiõpet.

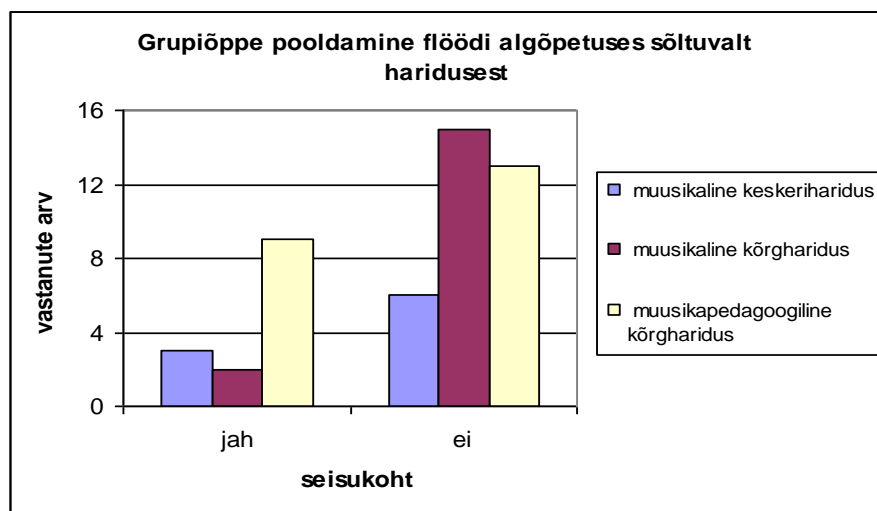
Kuidas sõltub grupiõppe meetodi pooldamine flöödi algõpetuses **haridusest**? (vt Joonis 2)

Muusikalise kõrgharidusega õpetajad: ei poolda 15 (88%) ja pooldas 2 õpetajat (12%).

Muusikapedagoogilise kõrgharidusega õpetajad: *ei poolda* 13 (59%) ja *pooldas* 9 õpetajat (41%).

Muusikalise keskharidusega: *ei poolda* 6 (67%) ja *pooldas* 3 (33%) flöödiõpetajat.

Grupiõppe vastaseid oli rohkem kõrgharidusega õpetajate hulgas, aga keskeriharidusega õpetajaid oligi vastanute hulgas vähem (vt Joonis 1). Küllap mõjutab vastust ka see fakt, et õpetajad on ise flööti õppinud individuaalõppes, see on traditsiooniline. Kuna grupiõppe jaoks ei ole Eestis välja töötatud metoodikat, siis eelistavad õpetajad individuaalõpet.

Joonis 2 Grupiõppe pooldamine sõltuvalt haridusest

Vaatame, kuidas **staaž mõjutab pooldamist** grupiõppesse flöödi algõpetuses.

Pikema õpetajastaažiga flöödiõpetajad olid ägedamad grupiõppe vastalised (vt Joonis 3).

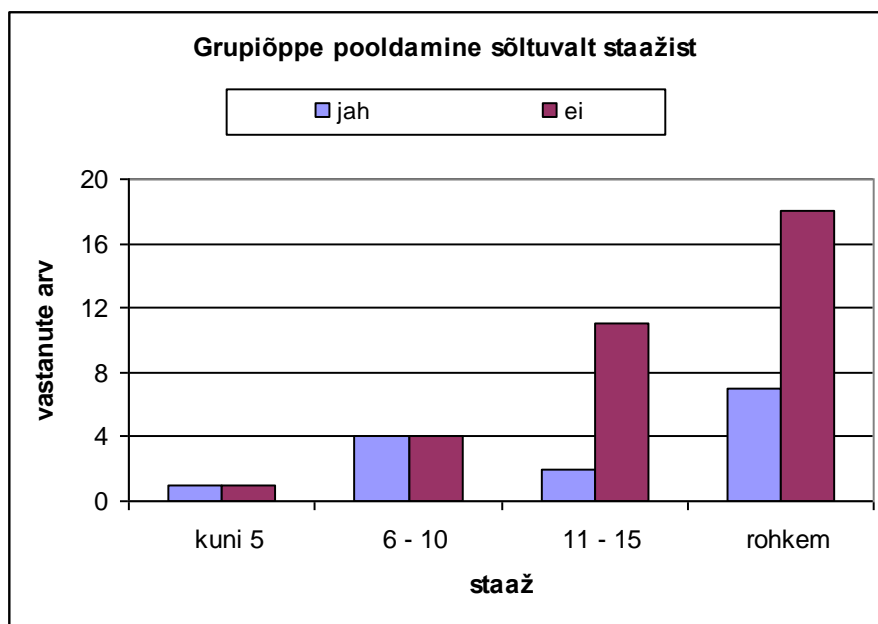
Vastanute hulgas oli rohkem pikema staažiga õpetajaid (vt Tabel 2).

Flöödiõpetajad, lähtudes oma teadmistest ja kogemustest, näevad grupiõpet kui toetust individuaalõppele (vt küsimus 18). Õpetajate sooviks on anda lastele korralik pillõppe aluspõhi, selleks tuleb lapsele läheneda individuaalselt, lähtudes tema muusikalistest ja füüsilistest eeldustest. Flöödiõpetajate hinnanguid grupiõppe ja individuaalõppe kohta saab lugeda Tabelist 14 ja Tabelist 15 (vt Lisa 2).

18 (72%) flöödiõpetajat, kes on õpetanud rohkem kui 15 aastat, ei poolda grupiõpet flöödiõpetuses, kui 7 (28%) pooldab.

Õpetajastaažiga 11 – 15 aastat ütleb *ei poolda* 11 (85%) ja *pooldab* 2 (15%).

6 - 10 aastat töötanud õpetajad suhtuvad võrdselt 4 (50%) – 4 (50%). Samuti võrdne on suhe „*ei*“ ja „*jah*“ vahel õpetajatel, kes on töötanud kuni 5 aastat 1 – 1.

Joonis 3 Grupiõppe pooldamine sõltuvalt staažist

10. Millist õppemeetodit eelistate flööditunni läbiviimiseks?

Vastusevariandid: 1) individuaalõpe, 2) grupidund, 3) muu.

41 flöödiõpetajat eelistab flööditunni läbiviimiseks ainult individuaalõpet ja 7 ütleb, et individuaalõpe võiks olla kombineeritud grupiõppega. Õpetajad arvasid, et võiks olla üks tund individuaal ja teine gruppis – ansambel.

Kui grupidund (ansambel) lisandub tavapärasele kahele erialatunnile nädalas, on see väga hea. Mõlemad grupid ütlevad, et individuaalõppe kõrval peab kindlasti olema ansamblitund, kus saaks koos musitseerida. Üks õpetaja, kes on katsetanud grupiõpet, leiab, et individuaalne lähenemine aitab paremini vältida algõpetuses tekkivaid vigu. Iga lapsega tuleb tegeleda eraldi. Oli arvamus ka, et samas vanuses või samade võimetega õpilased võivad küll gruppis mängida, ent aega peaks siis ikka rohkem olema kui üks individuaaltund.

Kuna ise õpetan kahes koolis, Pärnu Muusikakoolis ja Pärnu Kunstide Majas, siis arvan, et õpetussüsteem sõltub eesmärgist, mida soovitakse saavutada. Mõlema kooli algõppe eesmärgiks on küll üldmuusikaliste eelduste, loovuse mitmekülgne arendamine. Arvan siiski, et muusikakool on pigem muusika süvaõppega kool (pillitunnile lisanduvad ju ka solfedžo, hiljem muusikalugu, lisainstrument), kus ka oma instrumendis peab saama süvaõpet, mis eeldab palju individuaalset tööd. Grupitundi saaks praktiseerida eelklassis ja hiljem oleks toetavaks tunniks individuaaltunnile. Samas Kunstide Majas õpetan küll plokkflöödilapsi grupis (2-4 last), millele lisandub üks individuaaltund. Seal on õpetuse sihiks ansambli mängija kasvatamine, lapsele üldmuusikalise ettevalmistuse andmine.

11. Kas praktiseerite flöödiõpetust grupitunnina?

Tabel 5 näitab, et 39 (81%) flöödiõpetajat ei praktiseeri grupiõpet, 9 (19%) flöödiõpetajat praktiseerib grupiõpet.

Tabel 5 Grupitundide kasutamine

	sagedus	%
jah	9	19%
ei	39	81%
kokku	48	100%

Edasi palusin vastata neil õpetajatel, kes kasutavad grupiõpet flööditunnis. Küsimustiku vastuste tulemuste põhjal pidi vastajaid olema 9, aga oma arvamust avaldas veel 2 õpetajat.

12. Milline on grupi suurus?

Kõrvaloleva Tabeli 6 andmetel arvas 6 õpetajat, et grupi suuruseks sobib 2 õpilast, 5 õpetajat leidis, et tundi saab koos teha maksimaalselt 3-5 õpilasega.

Tabel 6 Grupi suurus grupiõppes

grupi suurus	sagedus	%
2 õpilast	6	55%
3–5 õpilast	5	45%
rohkem	0	0%
kokku	11	100%

13. Millistel alustel moodustate grupi?

Vastuse variantideks oli pakutud kas laste vanuse või muusikaliste võimete järgi ehk mingitel muudel põhjustel. 7 õpetajat arvas, et oluline on lapsed kokku mängima panna vastavalt nende võimetele, 1 õpetaja soovitas laste vanust arvestada. 3 õpetajat kirjutas, et tuleks arvestada neid kõiki komponente: vanust, muusikalisi võimeid ja klasse, milles nad õpivad (vt Tabel 7).

Arvan, et muusikakoolis ongi keeruline gruppi moodustada, sest tavaliselt ühes klassis ei ole ühesuguste võimete, ühesuguse motivatsiooniga pilliharjutajaid. Väikestes koolides (eriti) ei ole klassis enamalt jaolt ka üle ühe õpilase.

Tabel 7 Grupi moodustamise alused

	sagedus	%
muusikalised võimed	7	64%
laste vanus	1	9%
muu	3	27%
kokku	11	100%

14. Kuidas hindate grupiõppe meetodit õpitulemuste seisukohast?

Vastuse variandid: väga hea, hea, rahuldav, halb, väga halb.

Hinnangu andmiseks grupiõppele õpitulemuste seisukohalt oli vastajaid 13. Õpitulemuste seisukohalt hindas grupiõpet väga heaks ainult 1 õpetaja. 6 õpetajat hindas heaks ja 6 õpetajat hindas rahuldavaks (vt Tabel 8).

15. Kuidas hindate grupiõppe meetodit lapse sotsiaalse arengu seisukohast?

Vastusevariandid: väga hea, hea, rahuldav, halb, väga halb.

Hinnangu andmiseks grupiõppele lapse sotsiaalse arengu seisukohalt oli vastajaid 20 õpetajat (vt Tabel 9). 7 õpetajat arvas, et lapsed arenevad väga hästi, 7 õpetajat arvas, et areng on hea ja 6 õpetajat arvas, et sotsiaalne areng on rahuldav.

Tabel 8 Grupiõppe mõju õpitulemustele

hinne	sagedus	%
5	1	8%
4	6	46%
3	6	46%
2	0	0%
1	0	0%
kokku	13	100%

Tabel 9 Grupiõppe mõju lapse sotsiaalsele arengule

hinne	sagedus	%
5	7	35%
4	7	35%
3	6	30%
2	0	0%
1	0	0%
kokku	20	100%

16. Kuidas olete nõus väitega (leidmaks grupiõppe positiivseid ja negatiivseid külgi)?

Kasutasin väideteks peatükk 1.4.1. T. Sepa arvamust grupiõppe kohta (vt Lisa 2 Tabel 15).

Vastusevariandid: ei nõustu 1 2 3 4 5 nõustun. Siinkohal toon välja vastusevariandi (hinnangu) väite, mida saadi kõige rohkem. Vastajateks oli 48 flöödiõpetajat.

- 1) grupi toetav mõju – 33% (16) õpetajatest hindas väidet hindegaga 3
- 2) koostöö õppimine – 33% (16) õpetajatest hindas väidet hindegaga 5

- 3) kui üks õpilane puudub, saab tundi teha – 50% (24) õpetajatest hindas väidet hindegga 5
- 4) vähem aega ühele õpilasele – 69% (33) õpetajatest hindas väidet hindegga 5
- 5) õpetajat on raskem asendada – 27% (13) õpetajatest hindas väidet hindegga 3
- 6) võib esineda distsipliini probleeme – 29% (14) õpetajatest hindas väidet hindegga 5
- 7) arendab enesekindlust – 33% (16) õpetajatest hindas väidet hindegga 4
- 8) valitseb terava konkurentsi oht – 29% (14) õpetajatest hindas hindegga 4
- 9) odavam – 50% (24) õpetajatest hindas hindegga 5
- 10) rõhk õppimisel, mitte õpetamisel – 49% (23) õpetajatest hindas hindegga 3

17. Kuidas olete nõus väitega (leidmaks individuaalõppe positiivseid ja negatiivseid külgi)?

Kasutasin väideteks peatükk 1.4.1. T. Sepa arvamust individuaalõppe kohta (vt Lisa 2 Tabel 16).

Vastusevariandid: ei nõustu 1 2 3 4 5 nõustun. Siinkohal toon välja vastusevariandi (hinnangu) väitele, mida saadi kõige rohkem. Vastajateks oli 48 flöödiõpetajat.

- 1) On rohkem aega pühendada ühele õpilasele – 92% (44) õpetajatest hindas hindegga 5
- 2) Võimalik isikupärane lähenemine – 92% (44) õpetajatest hindas hindegga 5
- 3) Õpetajat on kergem asendada – 31% (15) õpetajatest hindas hindegga 3
- 4) Ei ole distsipliini probleeme – 42% (20) õpetajatest hindas hindegga 5
- 5) Ei võimalda lastevahelist ansamblimängu – 31% (15) õpetajatest hindas hindegga 5
- 6) Kui õpilane puudub, asendusaegu raske leida – 33% (16) õpetajatest hindas hindegga 4
- 7) Rõhk õpetamisel – 36% (17) õpetajatest hindas hindegga 3

18. Millistel põhjustel eelistate üht või teist õppevormi?

See küsimus oli avatud lõpuga ja eeldas, et õpetajad avaldaksid arvamust, lähtudes oma flöödiõpetamise kogemustest.

Järgnevalt flöödiõpetajate arvamused ja hoiakud selle kohta, mida nad arvavad grupis õppimise/õpetamise ja individuaalõppe kohta.

Grupiõpe: „Ei suuda kunagi asendada individuaalset suhet õpetaja õpilase vahel. Grupitund tuleb arvesse ainult lisatunnina arendamiseks ansamblimängu oskusi.“ Küsitletav näeb grupiõpet kui toetust individuaalõppele ja ta arvab, et kui peaks õpetama ainult grupis, ei suudaks tulemus teda tõenäoliselt rahuldada.

„Grupiõpetuse variant võib olla muusikaklassides, laulu-muusikatunnis, aga mitte muusikakoolis pillimängu omandamiseks. Grupiõpe sobiks huviringidesse, kus pole kohustust jõuda mingile tasemele, kus mängitakse kergemat repertuaari rohkem oma rõõmuks.“

„Et eelistada grupiõpet, peaks olema mingi eriline põhjus, näiteks nii palju lapsi, et ei ole võimalik individuaaltunde teha jm.“ Õpetajatele tundub, et grupiõpe algõpetuses on tulutu, sest õpilaste väikesed vead võivad jääda märkamata ning hiljem on neid raske parandada.

Õpetaja, kes on praktiseerinud grupiõpet, eelistab seda siis, kui grupis on enam-vähem võrdse tasemega lapsed. „Põltsamaa suvekoolist on küll ja küll näiteid, kuidas nõrgemad tõmbuvad endasse ja ei soovigi ansamblis mängida. Konkurents on hea nende vahel, kes on peaaegu samal tasemel, küll aga võib tekitada liialt pingeid neile lastele, kellel on vähem muusikalisi võimeid.“ Seda on väitnud ka psühholoogid (vt peatükk 1.1.). Annab võimaluse koostöö ja ansamblimängu õpetamiseks. Grupiõpe võib olla lõbusam ja rohkem lapsi saab korraga muusika juurde. Ideaaliks võiks lisaks olla üks individuaaltund nädalas + grupitund.

Üks õpetaja eelistab grupiõpetust just väiksemate õpilaste puhul, kes alustavad flöödiõpinguid, eriti plokkflöödiõpinguid, sest palju on sama juttu ja koos teistega on lõbusam proovida ja ei ole nii hirmus – uus õpetaja, uus kool jne. „Saab tunnis teha improvisatsioonilisi löike ja üksteisele järelmängimisi. Tore on kasutada flöödimängu vahele rütmi- ja laulumänge, mis individuaaltunnis ei oleks kuigi mõistlik.“

„Saab õpetada algvõtteid õpilastele samaaegselt, õpilastel tekib võrdlusmoment ja konkurentsi tekkides, püüdes mitte olla teistest halvem, võtab õpilane kodus pilli tihedamini kätte. Õpitakse paremini kaaslastega arvestama ja pillimängus teist kuulama.“

Individuaalõpe: „Lapsele saab osaks täiskasvanu üks-ühene tähelepanu, heal juhul usaldus ja hea suhe on õppimise olulisim alus. Võimalus pöörata tähelepanu tehnilistele probleemidele, anda korralik mängutehniline alus ja mitte lasta vigu ajapuudusel läbi. Individuaalõppe puhul on pühendumine ja ka tunni ettevalmistamine märksa selgepiirilisem.“

Aitab parimal moel jõuda õpilase ja õpetaja suhtluse tulemusel parimatele tulemustele. Võimaldab põhjalikumalt ja detailsemat tööd õpilasega, arvestada tema isikupära, läheneda vastavalt võimetele ja seetõttu on areng ka kiirem. Individuaaltundi tuleks muidugi ansamblitundidega rikastada, kui flöödimängu alus on olemas.

Õpetaja, kes eelistab individuaalõpet, on kogu aeg töötanud muusikakoolis, kus eesmärgiks on pillimängule tugev süvamuusikaline aluspõhi tekitada ja parimad edasi õppima suunata. Individuaalõpe võimaldab laskuda detailidesse ja arvestada õpilase eeldustega. „**Muusikakool peaks hoidma praegust individuaalõppe suunda, et ei kaoks ainuke koht, kus lapsed/noored saavad klassikalisel muusikal põhineva hariduse ja korraliku pilliõppe aluse.**“ Ka oleks väiksemates muusikakoolides raske grupiõpet korraldada, kui samal tasemel lapsi on ainult üks.

Kui õpilane on vanem ja õpetamine läheb rohkem tehniliseks, kulub kogu aeg ühele õpilasele, et vältida vigu, mida koosmängides ei pruugi märgata ja mida on pärast väga raske parandada.

„Individuaalõpe on kindlam variant lapse suhtes - kui hakkama ei saa, ei teki stressi, konkurentsi ning õpetaja tegeleb konkreetset ühe lapsega, on täpne ülevaade tema arengust.“

Saab läheneda õpilasele individuaalselt, vastavalt tema muusikalistele ja füüsilistele eeldustele, liikuda edasi lapse arengut soodustavas tempos, on parem korrigeerida algõpetuses tekkivaid vigu, sest algajatel on alguses palju erinevaid probleeme. Ka saab rohkem läbi võtta lugusid, mis arendab tehnilist mänguoskust kiiremini kui grupiõppes.

Õpetaja, kes praktiseerib ka grupis mängu, ütleb, et eelistab individuaalõpet nii algajate kui edasijõudnute juures. „Õpilased on ju erinevad ja käivad muusikakoolis ka erinevatel põhjustel, kes tahab seda ise ja keda sunnitakse kodus.“ Ansambelis üritatakse valida lugusid, mis oleksid igale mängijale jõukohased, siis tunneksid kõik ennast hästi ja protsess läheb lõbusamini.

Kuna meil ei ole grupiõppe metoodikat välja töötatud ja ka kooli ainekava näeb ette individuaalõpet, siis see on põhjuseks, miks üks vastanutest pooldab individuaalõpet. Kuid ta arvab, et kindlasti võib süsteemina töötada ka grupiõpetus. Ei kujuta puhtal kujul grupiõpet ette (võimalik individuaaltund+grupitund).

19. Kas nõustute, et flöödiõpetus grupis oleks rakendatav Eesti muusikaõppesüsteemis?

Tabel 10 annab tulemuseks, et 35 õpetajat vastab *ei* ja 13 õpetajat peab võimalikuks grupiõpet flöödiõpetuses. Õpetajad arvasid, et ilmselt sõltub see ikkagi ka koolist ja õpetamise eesmärkidest.

Tabel 10 Grupiõppe võimalikkus Eestis

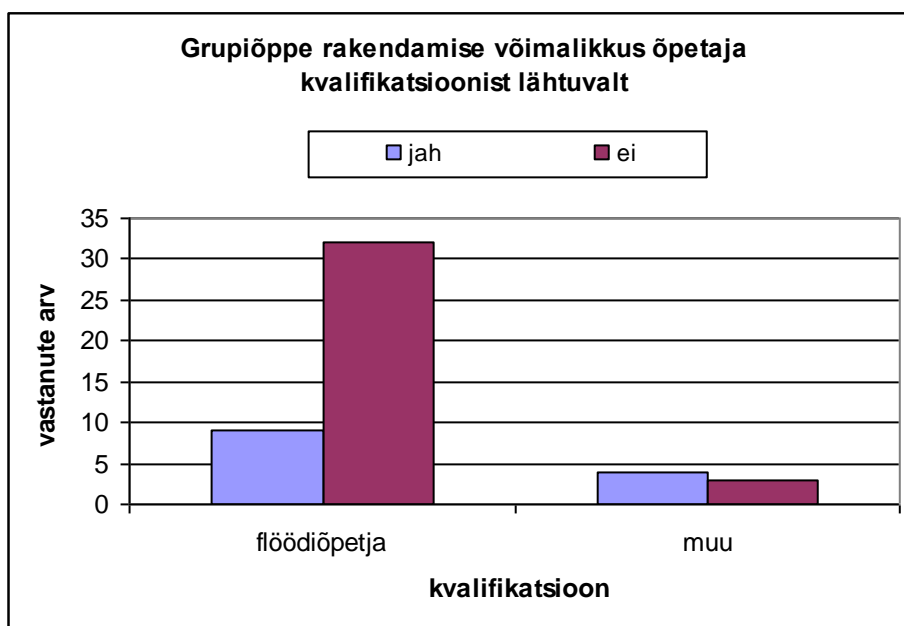
vastus	sagedus	%
jah	13	27%
ei	35	73%
kokku	48	100%

Grupiõppe rakendamise võimalikkus **õpetaja kvalifikatsioonist** lähtuvalt.

Tabel 11 ja Joonis 4 andmetel ütleb **ei grupiõppele 32 flöödiõpetaja kvalifikatsiooniga** õpetajat ja 9 õpetajat ütleb *jah*. Õpetajatest, kes ei oma flöödiõpetaja kvalifikatsiooni, on grupiõppe poolt 4 ja vastu 3 õpetajat.

Tabel 11 Grupiõppe rakendamise võimalikkus sõltuvalt õpetaja kvalifikatsioonist

	jah	ei	kokku	jah	ei	kokku
flöödiõpetaja	9	32	41	22%	78%	100%
muu	4	3	7	57%	43%	100%
kokku	13	35	48	27%	73%	100%

Joonis 4 Tulpdiagramm grupiõppe rakendamisest lähtuvalt õpetaja kvalifikatsioonist (Tabel 11) illustreerimiseks

Grupiõppe rakendatavus sõltuvalt **staažist**.

1) kuni 5 aastat	poolt 2 õpetajat	vastu –
2) 6 – 10 aastat	poolt 3 õpetajat	vastu 5 õpetajat
3) 11 -15 aastat	poolt 3 õpetajat	vastu 10 õpetajat
4) Rohkem	poolt 5 õpetajat	vastu 20 õpetajat

Kõige suuremateks vastalisteks grupiõppele flöödiõpetuses on muusikapedagoogilise kõrgharidusega (vt Joonis 2), **pikema staažiga** (Tabel 12) ja **flöödiõpetaja kvalifikatsiooniga õpetajad** (vt Tabel 11 ja Joonis 4).

Tabel 12 Grupiõppe rakendamise võimalikkus sõltuvalt õpetaja staažist

grupitunnid staaž	jah	ei	kokku	jah	ei	kokku
kuni 5	2		2	100%	0%	100%
6 - 10	3	5	8	38%	63%	100%
11 - 15	3	10	13	23%	77%	100%
rohkem	5	20	25	20%	80%	100%

20. Kuidas hindate flöödiõpetust Eestis?

Vastusevariandid: 5, 4, 3, 2, 1

Praegusele flöödiõpetusele on õpetajad andnud väga positiivse hinnangu sõltumata staažist, haridusest, kvalifikatsioonist:

4 õpetajat on hinnanud hindegga 5,

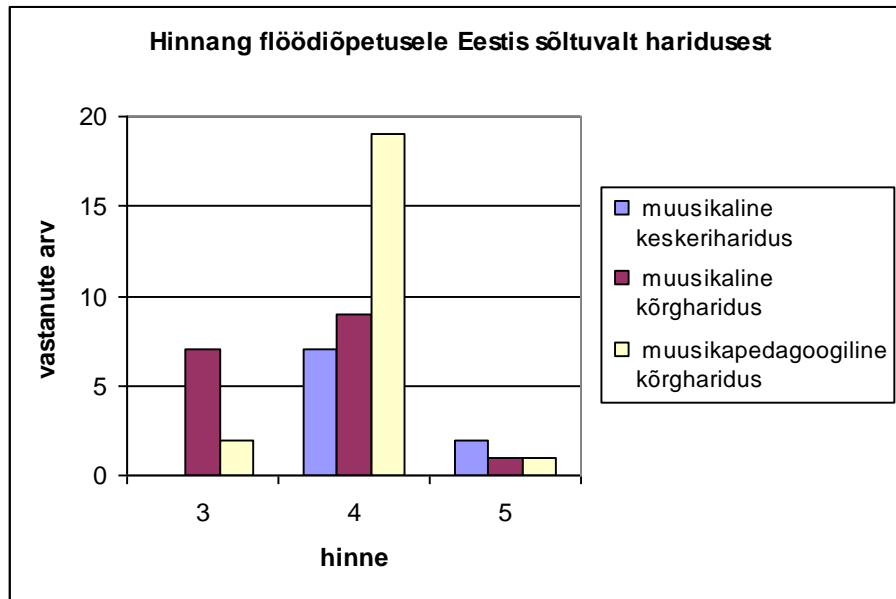
35 õpetajat on hinnanud hindegga 4,

9 õpetajat on hinnanud hindegga 3.

Hinnang flöödiõpetusele sõltuvalt **haridusest**: keskmine ongi hinne 4, seda on ka kõige rohkem pakutud. 19 muusikapedagoogilise kõrgharidusega õpetajat on flöödiõpetust Eestis hinnanud hindegga 4 (vt Tabel 13, illustreerib Joonis 5).

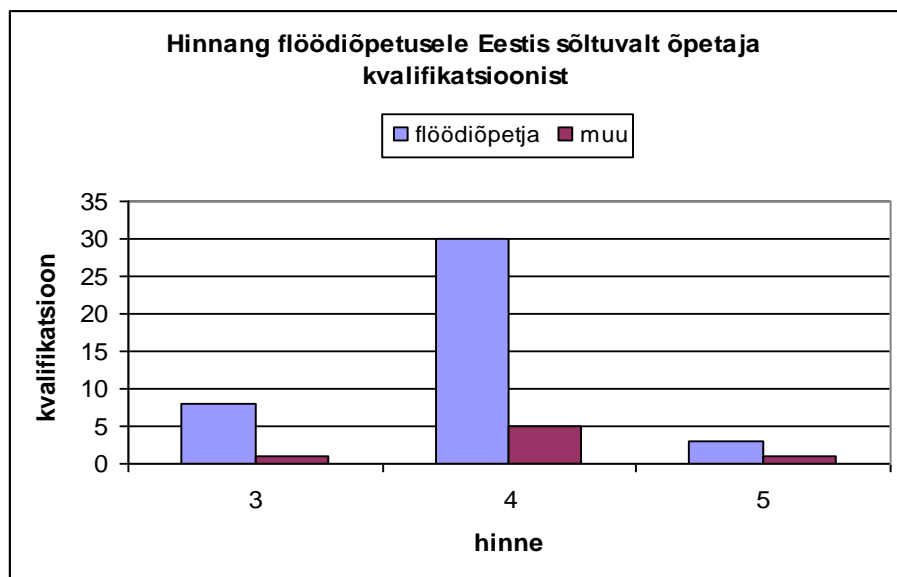
Tabel 13 Hinnang flöödiõpetusele sõltuvalt õpetaja haridusest

Hinne Haridus	3	4	5	kokku
muusikaline keskeriharidus		7	2	9
muusikaline kõrgharidus	7	9	1	17
muusikapedagoogiline kõrgharidus	2	19	1	22
puudub muusikaline haridus				
kokku	9	35	4	48

Joonis 5 Tulpdiagramm hinnangule flöödiõpetusele sõltuvalt haridusest (Tabel 13) illustreerimiseks

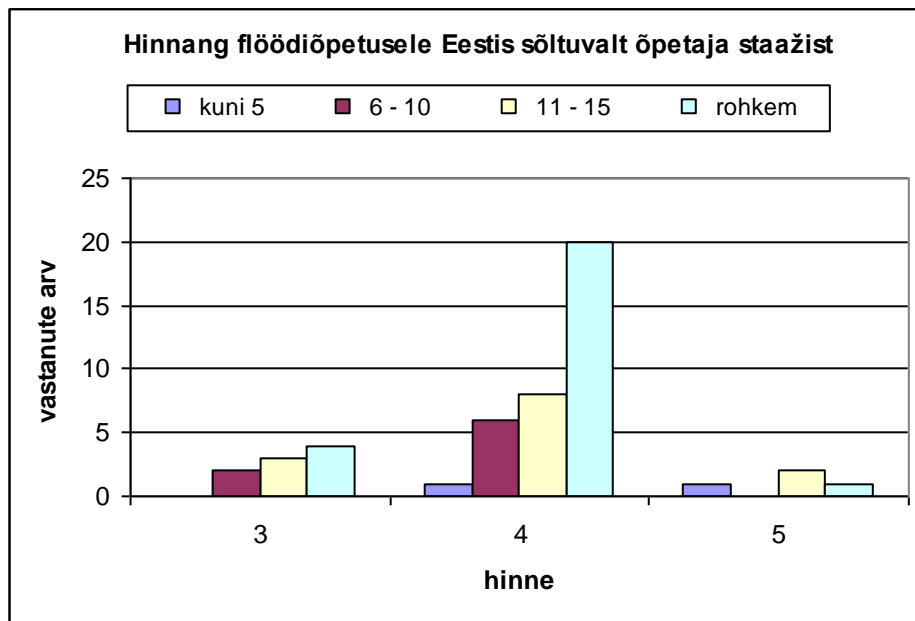
Hinnang flöödiõpetusele sõltuvalt **kvalifikatsioonist**. Joonisest 6 selgub, et nii flöödiõpetaja kvalifikatsiooniga kui ka ilma kvalifikatsioonita õpetajad annavad keskmiseks hindeks 4.

Joonis 6 Tulpdiagramm hinnangule flöödiõpetusele sõltuvalt kvalifikatsioonist

Hinnang flöödiõpetusele lähtuvalt **staažist** on ikkagi sama.

Keskmiseks osutub hinne 4, vaatamata kvalifikatsioonile ja staažile (vt Joonis 7).

Joonis 7 Tulpdiagramm hinnangule flöödiõpetusele sõltuvalt staažist

20. Kus koolis olete hariduse omandanud?

1) Eesti Muusika ja Teatriakadeemia	34
2) G. Otsa nim. Tallinna Muusikakool	20
3) H. Elleri nim. Tartu Muusikakool	10
4) Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia	1
5) muu	11

47 õpetajat on hariduse omandanud vähemalt kahes koolis.

Muudeks koolideks, kus haridust on omandatud: Tallinna Muusikakeskkool, E. Vilde nim. Pedagoogiline Instituut, Tartu Õpetajate Seminar, Moskva Konservatoorium, Karlsruhe Riiklik Muusikakõrgkool, Läti Muusikaakadeemia.

KOKKUVÕTE

Käesoleva töö eesmärgiks oli kaardistada, milliseid õppemeetodeid (grupiõpe, individuaalõpe, kombineeritud õpe) Eesti muusikakoolide flöödiõpetajad eelistavad ja kasutavad. Uurimuse käigus püüdsin välja selgitada, milline on muusikakoolide flöödiõpetajate grupiõppe rakendamise kogemus ja kuidas nad hindavad selle meetodi tulemuslikkust võrreldes individuaalõppega. Informatsiooni saamiseks koostasın küsitluse.

Empiirilise uuringuga saavutasın töö eesmärgi, sest vastuseid küsimustikule sain 48 flöödiõpetajalt (80% küsitletuist). Valimi suuruse tõttu saab teha piisavalt järeldusi ja üldistusi. Toetudes küsitluse tulemustele, ei poolda 73% flöödiõpetajatest grupiõpet flöödiõpetuses st pooldavad individuaalõpet. Seega sain kinnitust sissejuhatuses püstitatud hüpoteesile.

Alapeatükist 3.2. saame teada, et kõige suuremateks vastalisteks grupiõppele flöödiõpetuses on muusikapedagoogilise kõrgharidusega, pika õpetajastaažiga ja flöödiõpetaja kvalifikatsiooniga õpetajad. Õpetaja, kellel on pikaaegne muusikakoolis töötamise kogemus, väljendab oma arvamust väga resoluutselt, öeldes, et **muusikakooli eesmärgiks on pillimängule tugev süvamuusikaline aluspõhi tekitada ja parimad edasi õppima suunata**. Muusikakool peaks hoidma praegust individuaalõppe suunda, et ei kaoks ainuke koht, kus lapsed/noored saavad klassikalisel muusikal põhineva hariduse ja korraliku pilliõppe aluse. Praegust flöödiõpetuse taset hindavad flöödiõpetajad heaks tänu individuaalõppele, mis laseb lapsele läheneda individuaalselt, vastavalt tema võimetele ja füüsilistele eeldustele. Grupiõpetust nähakse kui toetust individuaalõppele (ansamblid, orkestrid). Seda enam, et Eestis ei ole välja töötatud vastavat metoodikat.

Grupiõpet soovitatakse kasutada huviringides, kus pole kohustust jõuda mingile tasemele. Vaatamata sellele, et ei soovita lapsi grupis õpetada, märgitakse ikkagi ära ka grupiõppe positiivsed küljed: grupi toetav mõju, koostöö ja ansamblimängu õppimine, arendab enesekindlust, kui üks õpilane puudub, saab tundi teha, sest teised on kohal, konkurentsi

võimalus jne. Õpilasel tekib võrdlusmoment ja püüdes mitte olla teistest halvem, võtab kodus pilli tihedamini kätte.

Isiklikest kogemustest võin aga öelda, et nn „kohustusevaba“ pillimäng võib lastele olla vägagi nauditav ja inspireeriv (ei ole sundust, laps tahab ise hästi mängida).

Peatükk 1.3. „Grupiõppe meetodid muusika- ja pillimänguõpetuses“ näitas, et **grupiõppe meetodid on kasulikud, vajalikud laste üldmuusikaliste teadmiste, võimete ja loomingulisuse arendamiseks**. Metoodikat tutvustav osa osutus ulatuslikuks, kuna puudub eestikeelne materjali, mis käsitleks flöödi grupiõpet. Eesmärgiks sai selle tutvustamine tõlgitud kujul.

Toetudes oma töökogemusele Pärnus arvan, et pigem saab grupiõpet (koos individuaaltunniga) kasutada muusikakooli eelklassis, algõpetuses või siis muusikaringis, muusikaklassis, kuna üldised õpieesmärgid on sarnased: muusikahuvi äratamine, muusikaliste eelduste, loovuse mitmekülgne arendamine läbi mängu, rütmi. Nooremas ja vanemas astmes on muusikakoolis põhirõhk siiski individuaalõppel (lisaks on ju ansambelitunnid, orkester), sest kuigi õpingud on enamikule õpilastest iseloomult harrastuslikud, on õppeprotsessi eesmärgiks selliste muusikaliste oskuste ja valmisoleku andmine, mis võimaldavad professionaalsete muusikaõpingute alustamist kutsehariduslikes muusikaõppeasutustes või kõrgkoolides.

Gruppi saab moodustada sel juhul, kui on olemas ühe mängutasemega ja enam-vähem üheeaalised lapsed. Vastasel korral tuleks eelistada individuaaltundi, sest lapse individuaalset arengut ei tohiks pidurdada. Tõenäoliselt peaksid grupitund (ansambel) ja individuaaltund eksisteerima paralleelselt. Õpilased võivad grupitunnis käia orienteeruvalt 1-2 aastat. Kindlasti leidub ka õpilasi, kes võivad kauem käia, kuid grupitundide juurde peavad kindlasti kuuluma individuaaltunnid. Grupiõpe ei peaks olema eesmärgiks omaette, vaid ta võiks olla alternatiiviks individuaalõppele. Individuaaltunnis saab õpilasele läheneda individuaalselt, vastavalt tema muusikalistele ja füüsilistele eeldustele, liikuda vastavalt lapse arengut soodustavas tempos. Ka saab rohkem läbi võtta lugusid, mis arendab tehnilist mänguoskust kiiremini kui grupiõppes.

Väljatöötatud metoodika õigustas ennast. Tõnu Sepa intervjuust sain vajalikku informatsiooni ja ka küsimustiku vastused olid sisukad ning ootuspärased.

Ilmselt vajab põhjalikumat uurimist Jaana Laasoneni flöödiõpetamise metoodika, kuna tema õpilaste õpitulemused on vägagi edukad (tublid solistid, ansamblimängijad). Kindlasti on seal

ühiks põhjuseks **tundide arv**, mida lapsed algõpetuses saavad (**neli gruppitundi + individuaaltund**).

Edaspidine uurimuse suund: Ei saanud selget vastust küsimusele, millistel didaktilistel põhimõtetel tuleks grupiõpet flööditunnis organiseerida, et saavutada õpieesmärkidega püstitatud õpiväljundid. Uurida tuleks, millise metoodika alusel teevad tunde need õpetajad, kes vastasid, et kasutavad grupiõppe meetodit. Üheks uurimissuunaks peaks olema ka see, millistel kaalutlustel lapsevanemad valivad oma laste pilliõpingute paigaks kas siis muusikakooli või muusikaringi. Mis on nende valikute põhjuseks ja eesmärgiks?

Järgmisest õppeaastast plaanib Pärnu Kunstide Maja alustada instrumendi grupiõpet Pärnu Kuninga tn. Põhikooli esimeses klassis, kus mina hakkan plokkflööti või flööti õpetama. Hakkan seal praktiseerima grupiõpet ja sellega seoses tulevad uued kogemused.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Alas, R.** 1999. *Organisatsiooni-, juhtimis- ja suhtlemispsühholoogia alused*. Tallinn
- Feldstein, S. & O'Reilly, J.** (1988). *A Band Method For Group no individual Instruction*. Yamaha
- Hayes, N.** 2002. *Sotsiaalsühholoogia alused*. Tallinn: Külim.
- Helin, M.** 1996. *Flöödi ajalugu*.
- Jõgi, L.** 2010. *Kirjeldav statistika - TÜ VKA*. [Teadustöö metoodika praktikumi õppematerjal].
- Karma, K.** 1997. *Muusikaõpetuse kogemusi*. Tallinn: Eesti Muusikaakadeemia.
- Kangron, E.** 2005. *Muusika ja kunsti õpetamisest*. Tallinn: REKK
- Kuivits, M., T.Jukk.** 2005. *Mäng ja pillimäng: plokkflöödi algõpetuse ja Orff-pedagoogika õpetajaraamat*. Põltsamaa: Vali Press.
- Kägi, S.** 1994. Haridus nr.2
- Laasonen, J., Rahivaara - Tarkka, R.** 1998. *Huilu ABC*.
- Laasonen, J.** 2003. *Kursus flöödiõpetajatele „Colour Keys algõpetussüsteem“*.
- Laasonen, J., Rahivaara – Tarkka, R.** 2008. *Colour Flute, Book A*.
- Liimets, A.** 1999. *Muusikakasvatuse minevik ja tänapäev*. R. Pätsi 100. sünnipäevale pühendatud rahvusvahelise konverentsi teesid. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Lindgren, C.H.** 1994. *Pedagoogiline psühholoogia koolipraktikas*.
- Morgan, C.** 2001. *The Boosey Woodwind & Brass method*. Boosey & Hawkes Music Publishers Ltd.
- Mäe, M.** 2003. *Grupiõpe flööditunnis*. Tallinn. EMTA. [Pedagoogiline lõputöö].
- Mänd, A.** 2010. *Suzuki meetodi rakendamisvõimalustest Eesti muusikakoolides*. Pedagoogiline lõputöö. Tallinn: EMTA. [Magistritöö].
- Pearson, B.** 1983. *Best in class – Comprehensive band method*. Kjos West-Neil A. Kjos, Jr., Publisher, San Diego, California.
- Pullerits, M.** 1998. *Kõik võib olla muusika*. Avita.

- Pullerits, M.** 2004. *Muusikaline draama algõpetuses-kontseptsioon ja rakendusvõimalused lähtuvalt C. Orffi süsteemist*. Tallinn: TLÜ Kirjastus.
- Päts, R.** 1989. *Muusikaline kasvatus üldhariduskoolis*. Tallinn: Valgus.
- Selke, T.** 2007. *Suundumusi Eesti üldhariduskooli muusikakasvatuses 20.sajandi II poolel ja 21.sajandi alguses*. Tallinn: TLÜ Kirjastus.
- Selke, T., Tammerik, L.** 2010. *Plokkflöödi mänguvõtete õpetamine klassiruumis*. HTM ja REKK tellimus 2010 RÕK Muusika ainekava juurde 1-8.[ilmumas]
http://www.oppekava.ee/images/3/33/Plokkfl%C3%B6%C3%B6di_m%C3%A4nguv%C3%B5tete_%C3%B5petamisest.pdf
- Sepp, A.** 2005. *Mõtteid muusikaõpetusest 4.-6. Klassis*. Tallinn: REKK.
- Sepp, T.** 28.03.2003. Intervjuu: *Grupiõpe pilliõpetuses*. M. Mäe. Tallinn.
- Sloboda, J. A.** 2000. *Muusikaline meel. Kognitiivne muusika psühholoogia*. Tallinn: Scripta Musicalia
- Subbe –Tamm, S.** 2003. *Mis on Suzuki meetod?* Muusika nr. 4.
- Suzuki, S.** 2001. *Armastusega kasvatatud*. Tallinn.
- Takahashi, T.** 1971. *Suzuki Flute School*. Zen - On Music Company, Ltd. Tokyo, Japan.
- Toom, T.** 2000. *Improvisatsioonist*. Haridus nr. 6.
- Õunapuu, L.** 2010. *Üliõpilaste kirjalikud tööd*. Viljandi.

LISAD

Lisa 1. Küsimustik

Olen Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia II kursuse koolimuusika eriala üliõpilane Marju Mäe ja töotan Pärnu Muusikakoolis flöödiõpetajana.

Pöördun Teie poole seoses oma koolitööga. Minu seminaritöö teemaks on „Grupiõppe õppemeetodite rakendamisest flöödi algõpetuses“. Minu eesmärgiks on uurida ja kaardistada grupiõppe õppemeetodite rakendamist flöödi algõpetuses.

Küsimustik on anonüümne ning palun täitke küsimustik üksi, et saaksin teada just Teie isikliku arvamuse. Palun ankeet tagastada hiljemaltaprill 2010.

Valikvastuste seas tõmmake ring ümber sobiva(te)le vastus(t)ele, küsimuste juures olevatele tühjadele ridadele saate kirjutada selgitavaid kommentaare.

1. Milline on teie sugu? O naine O mees

2. Milline on teie sünniaasta?.....

3. Milline on teie flöödiõpetajana töötamise kogemus aastates?

- 1) kuni 5
- 2) 6 – 10
- 3) 11 – 15
- 4) rohkem

4. Kas töötate (või valida ka mitu):

- 1) muusikakoolis
- 2) era muusikakoolis
- 3) stuudios
- 4) muusikaklassis
- 5) muu.....

5. Milline on Teie muusikaline haridus?

- 1) muusikaline keskeriharidus
- 2) muusikaline kõrgharidus
- 3) muusikapedagoogiline kõrgharidus
- 4) puudub muusikaline haridus

6. Kas teil on erialaline haridus (flöödiõpetaja)?

☐ Jah ☐ Ei

7. Kas peate vajalikuks lapsevanema osalemist tunnis esimesel õppeaastal?

☐ Jah ☐ Ei

8. Millal alustate individuaalõppega?

- 1) eelklassis
- 2) algastmes (I, II klass)
- 3) nooremas astmes (III, IV klass)
- 4) vanemas astmes (V-VII klass)
- 5) ei alustagi (flöödi õppimine ainult grupis)

9. Kuidas suhtute grupiõppe meetodisse flöödi algõpetuses?

☐ pooldan ☐ ei poolda

10. Millist õppemeetodit eelistate flööditunni läbiviimiseks?

- 1) individuaaltund
- 2) grupitund
- 3) muu.....

11. Kas praktiseerite flöödiõpetust grupitunnina?

☐ Jah ☐ Ei

Kui vastasite Ei, siis küsimustele 12, 13 ja 14 ei ole tarvis vastata.

Kui vastasite Jah, siis vastake 12, 13 ja 14 küsimusele.

12. Milline on grupi suurus?

- 1) 2
- 2) 3 - 5
- 3) rohkem.....

13. Millistel alustel moodustate grupi?

- 1) vastavalt laste muusikalistele võimetele,
 - 2) arvestades laste vanust,
 - 3) muu.....
-

14. Kuidas hindate grupiõppe meetodit õpitulemuste seisukohast?

väga hea	hea	rahuldav	halb	väga halb
☐	☐	☐	☐	☐

15. Kuidas hindate grupiõppe meetodit lapse sotsiaalse arengu seisukohast?

väga hea	hea	rahuldav	halb	väga halb
☐	☐	☐	☐	☐

16. Kuidas olete nõus väitega (leidmaks grupiõppe positiivseid ja negatiivseid külgi):

grupi toetav mõju	ei nõustu	1	2	3	4	5	nõustun
koostöö õppimine	ei nõustu	1	2	3	4	5	nõustun
kui üks õpilane puudub,	ei nõustu	1	2	3	4	5	nõustun
saab tundi teha, sest teised kohal							
vähem aega ühele õpilasele	ei nõustu	1	2	3	4	5	nõustun
õpetajat on raskem asendada	ei nõustu	1	2	3	4	5	nõustun
võib esineda distsipliini probleeme	ei nõustu	1	2	3	4	5	nõustun
arendab enesekindlust	ei nõustu	1	2	3	4	5	nõustun

valitseb terava konkurentsi oht	ei nõustu	1	2	3	4	5	nõustun
odavam	ei nõustu	1	2	3	4	5	nõustun
rõhk õppimisel, mitte õpetamisel	ei nõustu	1	2	3	4	5	nõustun

17. Kuidas olete nõus väitega (leidmaks individuaalõppe positiivseid ja negatiivseid külgi)

on rohkem aega pühendada lapse individuaalsele arengule	ei nõustu	1	2	3	4	5	nõustun
võimalik isikupärane lähenemine	ei nõustu	1	2	3	4	5	nõustun
õpetajat on kergem asendada	ei nõustu	1	2	3	4	5	nõustun
ei ole distsipliini probleeme	ei nõustu	1	2	3	4	5	nõustun
ei võimalda lastevahelist ansambli- mängu, ainult duetid õpetajaga	ei nõustu	1	2	3	4	5	nõustun
kui õpilane puudub, siis asendusaegu raske leida	ei nõustu	1	2	3	4	5	nõustun
rõhk õpetamisel	ei nõustu	1	2	3	4	5	nõustun

18. Millistel põhjustel eelistate üht või teist õppevormi?

Grupiõpe.....

.....

.....

Individuaalõpe.....

.....

.....

19. Kas nõustute, et flöödiõpetus grupis oleks rakendatav Eesti muusikaõppesüsteemis?

O nõustun O ei nõustu

20. Kuidas hindate praegust flöödiõpetust Eestis

väga hea	hea	rahuldav	halb	väga halb
☐	☐	☐	☐	☐

21. Millises koolis olete eriala omandanud:

- 1) Eesti Muusika ja Teatriakadeemia
- 2) G. Otsa nim. Tallinna Muusikakool
- 3) H. Elleri nim. Tartu Muusikakooli
- 4) Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia
- 5) Muu

Suur tänu abi ja koostöö eest!

Marju Mäe

Lisa 2. Täiendavad tabelid

Tabel 14 Hinnang grupiõppe positiivsetele ja negatiivsetele külgedele

Hinne	5	4	3	2	1	Kokku	5 %	4 %	3 %	2 %	1 %	Kokku %
grupi toetav mõju	8	14	16	7	3	48	17%	29%	33%	15%	6%	100%
koostöö õppimine	16	11	14	5	2	48	33%	23%	29%	10%	4%	100%
kui üks õpilane puudub, saab tundi teha, sest teised kohal	24	9	7	1	7	48	50%	19%	15%	2%	15%	100%
vähem aega ühele õpilasele	33	4	6	2	3	48	69%	8%	13%	4%	6%	100%
õpetajat on raskem asendada	11	8	13	10	6	48	23%	17%	27%	21%	13%	100%
võib esineda distsipliini probleeme	14	11	10	7	6	48	29%	23%	21%	15%	13%	100%
arendab enesekindlust	6	16	15	9	2	48	13%	33%	31%	19%	4%	100%
valitseb terava konkurentsi oht	9	14	13	7	5	48	19%	29%	27%	15%	10%	100%
odavam	24	12	7	2	3	48	50%	25%	15%	4%	6%	100%
rõhk õppimisel, mitte õpetamisel	5	11	23	4	4	47	11%	23%	49%	9%	9%	100%

Tabel 15. Hinnang grupiõppe positiivsetele ja negatiivsetele külgedele

Hinne	5	4	3	2	Kokku	5	4	3	2	1	Kokku
on rohkem aega pühendada lapse individuaalsele arengule	44	3	0	1	48	92%	6%	0%	2%	0%	100%
võimalik isikupärane lähenemine	44	3	1	0	48	92%	6%	2%	0%	0%	100%
õpetajat on kergem asendada	10	10	15	8	48	21%	21%	31%	17%	10%	100%
ei ole distsipliini probleeme	20	10	9	6	48	42%	21%	19%	13%	6%	100%
ei võimalda lastevahelist ansamblimängu, ainult duetid õpetajaga	15	10	11	6	48	31%	21%	23%	13%	13%	100%
kui õpilane puudub, siis asendusaegu raske leida	3	16	8	8	48	6%	33%	17%	17%	27%	100%
rõhk õpetamisel	12	14	17	2	47	26%	30%	36%	4%	4%	100%

SUMMARY

In Estonia, individual study has been the main method for instrument teaching whereas elsewhere in the world group method has also been practised. The purpose of current work is to observe some methods of group study that have been used by pedagogues in different countries.

Methodology of the group method for brass instruments (including flutes) has not been disserted in Estonia.

The purpose of current work is to chart which teaching methods (group method, individual study, combined methods) flute teachers of Estonian music schools prefer and practice, find out the experience of group method and how they value the efficiency of group method compared to individual study.

I achieved the purpose of my work by carrying out empirical research, with questionnaires answered by 48 flute teachers (80% of informants and 80% of Estonian flute teachers). The quantity of sampling gives the opportunity to make conclusions and generalisations.

Questionnaire demonstrated that 73% of flute teachers do not teach with group method, id est they favour individual study. Herewith is verified hypothesis erected in the preface.

The biggest opponents of group studies in flute teaching are teachers with higher education in musical pedagogics, long work experience and a flute teacher's qualification. In the favour of individual study are the possibilities of going deeper in details and consider the pupil's capabilities. Existing level in flute teaching is considered to be good because of the individual study which allows a personal approach according to the child's abilities and physical capabilities.

The group method is suggested to be practised in extracurricular activities where there is no obligation to reach a certain level. Regardless of the unwillingness to teach children in group, the positive aspects of the group method have been brought out: the support of the group, collaboration and learning to play in an ensemble, to evolve self-confidence etc.

Current research should be continued to evolve didactical principles for the group method in flute lessons. The main reason for scepticism concerning group method, brought out by the informants, was the absence of particular and expatiated educational material.